

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 11. mail 1974
Nr. 36 (3924)

16.aastakäik

Terav riigipäeva vaidlus Eesti Päevalehe ümber

Rootsi riigipäeva vaidlused pressi produktsioonitoetuse küsimustes reedel, 3. mail keerlesid suures ulatuses Eesti Päevalehe ümber. See peegeldus ka järgmisel päeval ajakirjanduses, kus näit. Expressen peajuhtkirjas küsis, miks centerni liikmeslehekene Gävle-Dalabygden ainult paarituhande lugejaga toetust saab, tüeline päevauudislik ajaleht Eesti Päevaleht aga mitte, mis pealegi ilmub kaks korda nii tihti kui omab märksa suurema lugejaskonna. Leht ei usu, et tsentrumi koosolekukirjutistel oleks suurem uudisteväärtus kui sellel informatsioonil, mida Eesti Päevaleht vahendab. Expressen leiab, et Presstödsnämndeni tööd juhtiv määrus on kirjutatud nii uduselt, et seda võib väänata ja tõlgendada ükskõik kuidas.

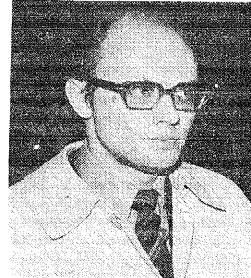
Ka Svenska Dagbladet tõi päevauudise korras esile, et riigipäeval diskuteeriti pressitoetuse ebaõiglusi, centerni piisajalehtede põhjendamatu faveerimist ja Eesti Päevalehe põhjendatud toetusvaidluste tagasilükkamist.

Riigipäevaistungil tööstis kõigepealt Eesti Päevalehe küsimuse üles Märten Werner (m), tuletades meelde, et selles osas on Presstödsnämnden mitu aastat toetuse tagasi liikunud ja "kuidas ka presstödsnämndi ja riigipäevakomisjoni

Werner käsitles EPL-i kui uudistevahendaja karakterit ja leidis, et ajaleht täidab kõiki pressitoetuse nõudmisi ja on just sellises konkurentsiolukorras kui määrus eite näeb. Kui sellegipoolest toetust ei anta, siis peab see olema tingitud ainult keelest:

— See on vapustav fakt, mõeldes meie varasematele suhetele balti rahvusgrupiga, mis meile ei ole kõikides osades olnud just austav, usun ma, et oleks aeg tööpoolest, et me selgele eesti ajalehele ja sellega kogu eesti rahvusgrupile anname seda, milleks neil on õigus. See ei ole mingi eriline heidus, vaid õigluse akt."

Per Ahlmark (fp), kes möödunud aastal võitles EPL eest riigipäeval, tõi esile seekord võrdluse ajalehe Gävle-Dalabygdeniga, milline peamiselt
Järg lk. 2

Riigipäevaliige Per Ahlmark (fp)

Brandti lahkumine tekitab rahutust Euroopa poliitikas

Liidukantsler Willy Brandti otsus kohalt lahkuda on tekitanud rahutust peaaegu ülemaailmses ulatuses, eriti Euroopas. Kardetakse, et uue mehe ilmumine Liiduvabariigi tüürile võib kõigutada seda relatiivset stabiilsust, mis valitset Euroopa poliitilises elus Willy Brandti valitsusperioodil. Kaasaarvatud suhetes Ida-Euroopaga, mida Brandt püüdis parandada.

Ametlikuks lahkumise põhjuseks on Guillaume-afäär, kus DDR julgeolekuvõimude ohvitser Guillaume tegutses pikemat aega Brandti lähima kaastöölisena. Agendil oli võimalik varustada Ida-Saksa julgeolekuteenistust kõige

tähtsaga, mis oli arutusel Bonni valitsuses ja partei tippnivool. DDR aktsioon on tekitanud üldist nõrdimust. Peaminister Olof Palme toonitas oma TV-s edasi antud avalikus kommentaar, et "Ida-Saksa riik on toime tulnud ennekuulmatu

usalduse murdmisega, kusjuures stalinistlikus püüdlikkuses pole taibatud, et pinge vähendamise tugineb aususele ja usaldusele".

TV-reporteri küsimusele, kas peaminister Palme väljendus ei

enamus püüab argumenteerida ei. saa muud järeldada kui et toetus on ära jäänud ainuüksi selle pärast, et leht ilmub eesti keeles ja vaatamata sellele, et komisjon tsiteerib oma möödunud aastast seisu kohta, et põhimõtteliselt ei takista see pressitoetust, et ajaleht ilmub mõnes teises keeles".

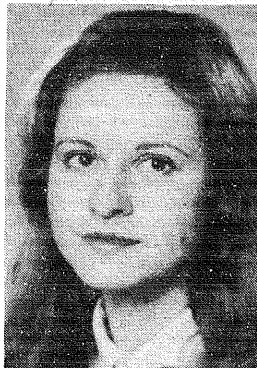
Werner meenutab aga, et kuigi riigipäevakomisjon arvab, et küsimust selles osas arutatakse pressutredningis, siis ei ole see sugugi nii kindel, kuna vastavaid direktiive ei ole sellele valitsuse poolt antud.

ANU BLUNT

HANNUS ESTRA

HELENE LAAN

ROOTSIST KUUS JÜRI LELLEPI STIPENDIAATI

NEW YORK (EPL) — Üliõpilaste Toetusfond USA-s, kes administreerib paguluse suurimat noorte stipendiumifondi, mis kannab Jüri Lellepi nime ja on loodud USA-s eluneva leiduri ja tehnoloogia doktori Otto Lellepi poolt, andis tänava välja kokku 31 stipendiumi, kusjuures kuus stipendiaati asuvad Rootsis.

Stipendiumite suurus on 14.200 dollarit (ca 64.000 krooni), mis on senini suurim jagatav stipendiumide summa. Kuue aasta jooksul on selle aasta summaga koos välja jagatud 98.550 dollarit. Tüüeliselt maalisma kokku 14.200 dollarit (ca 64.000 krooni), mis on senini suurim jagatav stipendiumide summa. Kuue aasta jooksul on selle aasta summaga koos välja jagatud 98.550 dollarit. Tüüeliselt

Fondi põhikirja kohaselt korraldab stipendiumide tegeliku jagamist eriline viie-liikmeline komisioon, mis on New Yorgi eesti organisatsioonide esindajatega. Komisjoni otsused kuuluvad kindlalt

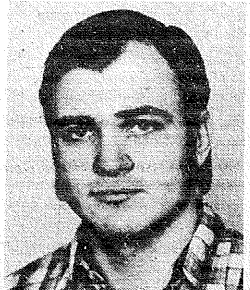
maalisma kokku 14.200 dollarit (ca 64.000 krooni), mis on senini suurim jagatav stipendiumide summa. Kuue aasta jooksul on selle aasta summaga koos välja jagatud 98.550 dollarit. Tüüeliselt

SILJA REBANE

MARE-LYGERING

RAIMO RAAG

Pärnu "mäss" kohtus

Kodumaalt saabunud teatav toimus Tallinnas ülenkohtus nende noorukite protsess, kes vangistati ühenduses juunis 1973 Pärnus toimunud vahejuhtumiga, kus tantsupeo lõpetamine kontvõraste sissetungimise pärast tekitas kokkupõrke miilitsaga ja vett pritsiva tuletõrjega. Miilitsaid olivat pillutud kividega ja tuletõrjeauto lõkatud kummuli.

KUigi kohtuprotsessi tavaliselt toimuvad ilma publiitsiteedita, siis sel korral anti reportaaži edasi raadio teel, kirjeldades kohtualuseid kui notoriseid hulligaane.

Karistused määrati pooleteisest aastastest vangistusest kuni nelja aastani.

Pärnu nn. "mässu" ajal liikusid noored miilitsahoone juurde, mis on püstitatud end. kaubanduskooli kõvale ja selle aknad pilluti kividega sisse. Kord saadud majja alles sõjaväeosa kohaletoomisega.

Alligaatorijahil Amasoonasel Reisimuljeid L.-Ameerikast

Stockholmi jõudis tagasi 3-nädalaseit äri- ja õppereisilt Brasiilias ja Argentinas eesti ettevõtja Dimitri Mathiesen. Reis toimus Rootsi Grossistide Ühingu režiis kaubandussuhete süvendamiseks. Selles võttis osa grupp rootsi koloniaalkaupade ja puuvilja importööre, lihakaubanduse esindajaid ja värvitöödote grossiste. Teatavasti asutas D. Mathiesen aastate eest Lidingöli tervisevahlaide tööstuse, millel millise ta laendatult mõne aja eest rootslastele ära müüis. Endine energiline omanik on firma juures edasi konsultandina. Põneva ja vaheldusrikka Lõuna-Ameerika reisi kõrgpunktideks väljaspool ametlikku kava kujunes karneval Rios ja kanusõit läbi džungli Amasoonase jõel.

Reis oli väga hästi korraldatud, aga äärmiselt pingutat, suurelt osalt ka äkilise kliimavahetuse tõttu. Pidin enne ärastitu vastu võtma mitmeid süste ja võtma igasugusel ravimeid malaaria ja muude troopiliste haiguste vastu. Isegi tagasi koju jõudes neelasin veel kahe nädala jooksul tablette, jutustab Dimitri Mathiesen:

— Mied oli kokku 19 isikut, kes startisid Euroopast. Üks rootslane aga halgestus just siis kui olime nn. "floating" hotellis Amasoonase jõel ja suri. Arvatavasti sai ta mingi raskekujulise infektsiooni ja süda ei pidanud vastu.

See oli masendav ja tundus, nagu oleksime oma nälga läbi elanud mingi ohtliku ekspeditsiooni vint-süüsed, kuigi peatusime kogu aeg suurte mugavustega heades hotellides.

Mele marsruut toimus lennukite ja kulges Stockholmist üle Zürichi otse Barbados saarele Antillides, kust pärast lühikest vahepeatust Port of Spainis Trinidad saarelt edasi lendasime väikesel propellerlennukil Manause linna Amasoonase ja Negro kokkuvoolu kohal, seal lennukil üle kõrbes asuva uue pealinna Brasilia Rio de Janeirost.

Riost läks hiljem lennureis üle Uruguay pealinna Montevideo Buenos Airesi, pealinnas. Tagasireis algas Salvadorist, kus sai kolm päeva superlarnas laiseld ja 30-kraadilises vees ujuda, jälle üle Rio, siis Lissaboni ja Frankfurt am Maini tagasi Skandinaaviasse. D. Mathiesen jutustab elavalt ja detailirohkelt.

— Kui juba kõnelda Brasiilias, siis ei tohi unustada nende suurt karnevali. Meie reise oliigi nii seadud, et saime selles igasugusest märksitiku suursündmusest osa võtta, pajatav usuldav. — Kogu hilgrevüüd, mis toimub nelja päeva jooksul, on oma rahvasmaside poolest nii suur, nii elav ja kaasa kiskuv, et see kahtlemata ületab kõik samalaadilised peod mujal maailmas. Lõviosa rongliiklusest, mida on viis kuni kuus tükki öhtu jooksul ja mitmeid korraldamata nn. "free-lance" defileesid päeva jooksul, moodustavad Rio samba tantsumoole. Nendest suurim omab 6000 liiget ja kõlge väiksem 60.

Ringkäikude kõrgpunkt toimub Avenida Presidente Antonio Carlosel, kus on üles seatud tribüüdid. Sinna pääseb ainult eripääsmetega. Kõik suured tantsumoole seisnevad oma motoga, oma signatuurimeelodiga ja äärmiselt luksuskäes kostüümidega. Igal aastal on ka karnevali oma peaaegtraktatsioon, mis lõnnavu oli kuulsa džässlauljaga ja tema laulsaari Liza Minnelli näol. Kostüümide alal luksuskäes lõppeks. Siin on kõik esindatud — säravatest hõlledest kuni õleni litrites krinolinnideni sajakolliste neegritaride sel-

jas. Mehed on sageli vanade indiaani suguharude kirevas rüüses. Eriti kõrged on jaanallimnugudega ehitud peakatted, kas turbanid või suured puuvilja-lillekorvid.

Mõnel iluduskuningannal võib raske üleni tikitud "haraline" slepp, mitu meetrit pikk oida, mida kuni seitse kohvipruuni paazhi peavad kandma. Kõsimusele, kuldade kõlge seda toredust finantseeritakse, vastab Dimitri Mathiesen, et suurel osalt sambakoolide liikmemaksudest.

Üldiselt on Rio ilus ja huvitav. Imposantne on kõrgel mäe otsas hilgasilik Kristuse kuju. Ka "Suhkrupea" mägi on omapärane. Väiksin vabalt Rio nimetada maailma ilusimaks linnaks, seda juba tema haruldaste superlarnadepoolest. Kokku on seal 83 superlarnad, osa neist otse linna südäimikus.

— Aga need on väga mustad, parabokirov pole näha. Lained tõmbavad prahi vette ja ujudes võib tühja plastikpakendilga pöhe saada. Koristamine toimub varahommikul, aga see suurt ei aita. Rannaäär on hotelle täis ehitatud.

Elasin kuulsas Copa Cabanas, kus superlarnad on 35 km pikk. Rand muidugi rahvast pakalt täis. Rio on üldse tuntud kui Brasiilia lõbustuse linn tõelise ilmeaga. Sao Paulo aga rahateenimise linn, kus domineerivad tööstused. Seal siis sõidetatakse 400 km autol Rioosse raha raiskama. Põhja pool rannikul asuv Salvador ehk Bahia on aga rahu ja unistuste koht, kuhu siis tulla see puhkama. Muide, Sao Paulos viinades, oli mul aega vaid telefonitühenduse võtmiseks kohaliku eestlase ja tuntud rakenduskuunstniku pr. Gerda Steinga, kes väga palus kõiki Rootsi sõpru südamest tervitada.

Üks põnevamaid peatusi kogu reisi kestel oli Manause linnas keset troopilist ürgmetsa, endises toorkummi väljaveo keskuses Negro ja Kollase Amasoonase kokkuvoolu kohal. See oli enne kunstliku kummi mõdukäiku suur ja tähtis linn. Siia ehtisid rikkad kaupmehed isegi uhke ooperimaja, mille kõik ehituskivid ja kallid

marmorist osad toodi kohale Euroopast.

Kuigi linn asub Atlandi ookeanist 1700 km kaugusel on jõgi nilvõrd sügav, et siia saavad tulla suured ookeanilaevad. Siit ehitatakse ka läbi džungli autoteed kuni Venezuelani välja. Kohalikud indiaanlaste suguharud, millest mõned on täiesti primitiivsed, saboteerivad rasket ehitustööd ja tapavad isegi töölisi. Siin oli ilm täiesti troopiline, õhk niiske ja kleepuv.

Elasime jõel mis Manause sadamas on kuni 60 km lai, parve peale ehitatud hotellis. Supelbasseiniks oli suur auk põrandas, mis tüheda võrguga alligaatorite kaitseks "vooderdatud". Peale kurni kuulsate alligaatorite oli siin ka väga mürgiseid kalu. Kui need kallale tulevad, siis polegi pääsu, jutustab Dimitri Mathiesen. Siin jäigi üks me reisisaaklase raskesti haigeks ja suri.

Tegime kolme mehega indiaanlaste kanus ka süte Amasoonast pidi. Mell oli loomulikult rutineeritud pärismaastast gid kaasas. Kõlge rohkem imponeeris džungel oösel. Missugune lärm! Papagoidi, ahvid kisendasid läbi-segi, vee kohal sähvatasid sõaravad putukad imelistes tulefektiivides.

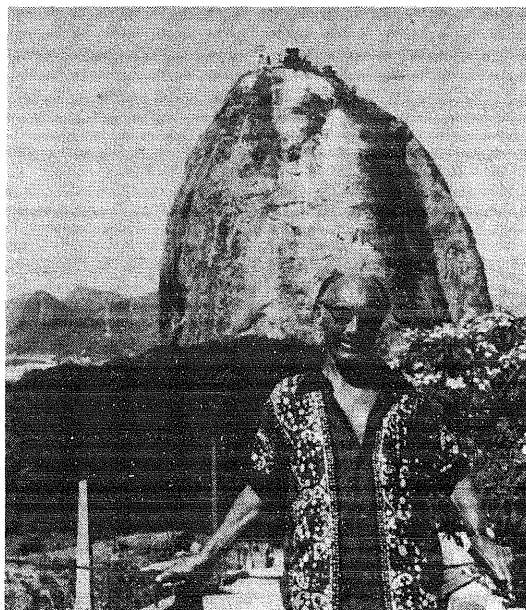
Vahel oli nagu tulejuga mele paadi taga. Nagu oleks keegi viisanud pika sõrva noole. Neid insekte kinni püüda oli aga täiesti võimatu. Mele indiaanlastest gid sõidat, otsides alligaatoreid, keele tõelised kassissilmad välgatasid veest vastu. Alligaatoritele juhitakse taskulambist valgus otse silmadesse, mis neid nagu hõpno-tiseerib. Indiaanlane võtab siis ehk tagant turjast kinni ja viskab osavalt nõõri sõrmega timber kere tagumise ossa. Tõlme oma saagi kaldale, aga kui hommikul meie rootsi grupi daamid looma tulid vaatama, hakkas neil kinniseotud elukast kahju ja nad maksid gidile isegi raha, et see alligaatori vabaks laseks.

Pagagolde kirevus kaldäärre-tes pöösates on mulnasjutuline värvimäng ja jõel nägime ka veespoole, mille suured lehed lõhespoole keeratud äärtega on keskmise sööglaua suurused ja kannavad inimest. Öied on punased ja valged, umbes lapsepea mõõtetega. Kogu Amasoonase džungel kihus moskiitodest, aga tablettid, millele siia juba kaks nädalat enne reisi hakkasime sisse võtma, aitasid hammustuste vastu hästi. Samuti süstid malaaria ja koopera vastu.

Dimitri Mathiesen paistab tõesti hea tervise juures olevat, ja tüliselt päävitanud. Lennukite vahetamisest sai ta ka mõne tunni kestel klastada uut pealinna Brasiilias, mis on ultramoodne valituse asutustega keskus keset kõrbe.

Linn on planeeritud nagu hiiglaslik reisiennuk, mille "keres" on valituse hooned ja parlament, ühes "tiivas" ametnike ehk korterid, koolid, spordiväljak ja teises "tiivas" välisriikide saatkonnad. Need ehitused on tüübilt vastavalt aja maa eri iseloomule. Rootsi saatkonnad, näiteks, on nagu tavalline punane "stüüga" valgete seinaäärdega. Mitte just eriti ilus ega esinduslik, arwab D. Mathiesen.

Reisi ametlik osa möödus rootsi saadikute vastuvõttudega nihästi Brasiilias kui ka Argentinas. Väga huvitav päev kulus Buenos Airesis Riivitsi sealse kaubanduskosja oukorrar artlustekes kinniste uute taga. Räägiti ka Argentina praegusest poliitilisest, eriti president Peroni, seisundist. Praegu näib see hea olevat, sest rahvas usub temasse. Suurt stabiilsust kogu riigis pole, aga momendil on argentiinlaste üldine olukord siiski nii hea kui seda juba aastaid pole olnud,

Dir. Dimitri Mathiesen Rio kuulsas "Suhkrupea" jahal.

nenid eesti ettevõtja oma tähelepanekute najal.

Brasiilias seavastu on olukord hoopis kindlam. Neil on ka oma-moodi valitussüsteem. Kui 1964 sõjavägi vanrkoolsete käest välitusvõimu üle võttis, moodustati neljatarindliste kindralite koondis, kes esindavad Brasiilia võimu. Need mehed on suures enamuses keskkihist ega esinda mitte suurkapitalismi.

Riigi põhiseadus on nüüd nii seatud, et kindral juhtival kohal tohib valituses olla vaid nel aastat. Saksa päritoluga suure võimupühidale president Geisel määrab ministrid, kes on eraisikud ja ekspertid vastavalt erialade ja tööstuste järgi. Need siis töötavad kindralite all. On näha, et on juba

tehtud suuri edusamme. Nende raahühik — cruiseiro — on praegu kaunis stabiilne. Riik toetab igati tööstuse arengut, sihiga vähendada vähiskapitali mõju. Üle 30-ne protsendi on juba oma riigi tööstused, nagu näiteks Brasiilia "Volkswagen".

Väija arendamisel on Amasoonase piirkond ja Bahia provints idarannikul. Uued tehased saavad toliivabu uusi masinaid ja on 10 esimest aastat riigi maksudest vabad. Brasiilias valitseb ka suur oskustöölise puudus, suurlinnades ei saa juba lihttöölisi. Rootsi on Brasiilia kõige suurem ekspordimaa nn. "alaarenendud" riikide hulgas, lõpetab D. Mathiesen.

KARIN SAARSEN

"TV-d vaja vähemusele"

Rootsi suhted oma vähemustega ei ole kaugeltki probleemivabad, konstateerib Harri Laks Üddeväljast lugejaskirjas Dagens Nyheteris. Nii vanu kui uusi vähemusi on koheldud linna nende vajadusi ja probleeme mõistmata. See on loonud asjatuid vaelsuhtlusi.

Laks leiab, et kontaktid enamusrahvuse ja vähemuste vahel ei ole rahuldavad, kuigi praegu vähemuste koguarv vastab umbes 30-nelise riigipäevamandaadile. Nendes hääl kostub massmeediumselt vägagi tagasihoidlikult, kuigi samal ajal hoolega tarvitatakse loõklauseid internatsionalismist, võrdõlguslikkusest ja sallivusest:

— Siin saaks vägevalm massmeedium TV anda suure panuse. Pidevalt korduavad vähemuste kaasatõmbamised peaksid esinema populaarsestes programmides nagu "Kvällsöppet" jt. taolised. Peale selle tuleks anda vähemustele, kes seda sooviva soovivad ja võimalised on, anda võimalus iseseisvateks programmideks, kus nad saaksid ennast ja oma muresid tutvustada kogu rahvale.

Laks leiab, et see kõik aitaks vähendada vähemuste hulgas levinud arvamust, et rootsi nationalism on piiritu.

Miss Tallinn Torontost

TORONTO (EPL) — Toronto rahvusvahelisel nn. Karavanil pidustusel toimus traditsioonikohaselt üksikute rahvuste "misside" vallimine.

Eesti Maja valiti nii "Miss Tallinn", kelleks sai Katrin Laube Buffalo USA-st. Kandidaate oli 7. Katrin Laube õpib Torontos ilukoolis. Ta esindab suvel pidustustel eestlaste esindajana.

Port Jeffersonis, New Yorgi osariigis suri 12. aprillil Elisabeth Sisari, sünd. 18. jaanuaril 1899 Saaremaal.

Vill du bli civilingenjör, bergsingenjör, arkitekt?

Tekniska högskolor finns i Stockholm (KTH), Göteborg (Chalmers), Lund, Uppsala, Linköping och Luleå.

Linjer: teknisk fysik, teknisk fysik och elektroteknik, maskinteknik, flygteknik, elektroteknik, väg- och vattenbyggnad, kemi, metallurgi, geoteknologi, arkitektur, lantmäteri och industriell ekonomi.

Mer om vad man kan läsa vid respektive högskolor finner du i vår broschyr "Högre tekniska studier".

Sänd mig följande broschyrer, markerade med kryss

- Högre tekniska studier
- Behörighetsbestämmer
- Ansökan till viss spärard utbildning
- Om arbetsmarknaden, AMS/UKA
- Statigt studietöd, CSN
- Ansökningsblanketter
- Särskild information från..... (läroanstalt)

Namn _____

Adress _____

Postnr/adress _____

Telefon _____

Skicka kupongen till EPL 11/5-74. Box 76 334, 103 26 Stockholm. Universitetskanslersämbetet. Märk kuvertet "HT-74".

UKÄ INFORMERAR 1974

Evald Jalak oli ka aktiivne kutselalase organisatsioon, Eesti Ajakirjanike Liidus, mille juhatusse ta kuulus 1931-35. Fotol seiseleagne juhatus, esireas vasakult Evald Jalak (Päevaleht), Jaan Taklaja (Päevaleht), Henrik Moorson (EAL estimees, Kaja), Karl Kornel (ETA, Eesti Telegraafi Agentuur). Teises reas vasakult Johan Jaik (Postimees), Johannes Veelmaa (Vaba Maa), Leopold Johanson (Rahva sõna), Gerhard Rahnulo (Kaja) ja Jaan Tomp (Vaba Maa). Juhatus on pildistatud Pirita-Kosel, Ajakirjanike Kodu ukse ees EAL peakoosoleku eel mais 1933.

Läänemaa ajakirjandus sündis sajandi algul

Eesti ajakirjanduse algusaastaks peetakse 1708. Siis hakkas Põltsamaal säälse kirikuõpetaja A.W. Hupell ja dr. med. P.E. Wilde väljaandele ilumaa esimene eesti ajakiri "Lühike õppetuis mis sees monned head rõhitud sõnad antakse", nime järele otsustades arsti-teaduslik ajakiri. Ilmus kord nädalas ja kokku ainult 41 numbrit. Nii oli selle ajakirja iga küll väga lühike.

Esimene ajalehe väljaandmise meele kodumaa põhjustasid Napoleoni sõjakäigu 1806. Selle toimetajateks ja väljaandjateks olid jällegi kirikuõpetajad - G.A. Oldkop Põlvas ja J.Ph. Roth Kanepis.

Ajalehe nimeks sai "Tartoma rahva Näddali-Leht". Ka seda ilmus samuti 41 numbrit. Siis suleti see valituse poolt. Ajalehe sulgemise põhjutas looke Austerlitz'i lahingust, milles õhte noort krahvi oli "aupakkumatu" puudutatud. Järgmisena tuli ilmale juba rohkesti tuntud O.W. Masingi "Marinava Näddala-Leht" ilmuks 1821 - 1823 ja 1825.

Ka see leht ei olnud poliitiline, vaid jatkas Wilde ja Hupell rahva-valgustusliku traditsiooni ja pani oma sügasa aluse eesti ajakirjanduses mitmele erialale.

Nelle järgnes veel mõni lühemaajaline ajaleht kuni 5. juunil 1857 hakkas J.W. Jannseni väljaandmisel ja toimetamisel ilmu-ma "Perno Postimees". Ametlikult oli lehe väljaandjaks aga Pärnu raamatukaupmees ja trükkikoja omanik F. V. Born, kuna Jannseni korvutajatele katsetele ei andnud keiser talle ajalehe väljaandmise õigust, aga Bornil see õnnestus.

"Perno Postimees" hakkas nii ilumuua teoorjuse aja lõpul, mil rahva üldine olukord oli veel väga raske. Kuid siis pääsüd Venemaal maksuvõltselise reformaarimõtted, mis kajastusid Eesti. Ajalehe peamiskes ülesandeks sai sõpruses kiriku- ja valitsevate balti-saksa ringkondadega rahvaliku teo rahva harduse tõstmise ja elujärke parandamine.

Kindiam ja selgem rahvuspoliitiline program Jannsenil puudus, kuid ta panu esimese aluse eesti rahvusliku ideoloogiale, eesti senini suurima ajaleheni jõuti alles 1905 mil A. Pert ja Peeter Grünfeldt asutasid Tallinnas "Päevalehe", mis 1908 müüdi Tallinna Eesti Kirjastus-Kirjastus-Ühisesse ja ilmus selle väljaandel 1940. aastani.

Tema kõrval kujunesid Eesti iseseisvusaastal suuremateks ja loovatimateks ajaleheteks veel "Vaba Maa", "Uudisleht" ja 1930-ndatel aastatel isamaaliladu häalekandja "Uus Eesti", kuna Lõuna-Eesti loovatamaks ajaleheks jäi Tartus ilmu "Postimees". "Päe-

mind Kohtla õlletehasest ajakirjanduslikule tööle "rahvaleht" juurde juulis 1926 avades uue maailma noormehede, kelle võimed seal keskparasest kirjutusotusest kaugemale ei kätündinud.

Evald Jalak oli sirgejooneline mees, aus töö ja õiguse eest võitleja, kes oli väärilt hõeldamist saanut, kuid kelle võimed ja elu ratskas ära rehlimis, mis tumeb inimesoo progressi edasiviitva jõuna ainult tapmist ja kõige hea ja kauni hävitamist.

JURI REMMELGAS

Ühe ajakirjaniku saatus pöördelistel aegadel

Kodumaalt saabunud teate järgi on seal surnud ajakirjanik ja fõljetonist Evald Abram Jalak. Tema surma põhjuste kohta lähemalt midagi ei teata. Kadumu kuulus sellesse ajakirjanike sugupõlvesse, kes võrsus ja sai kutselikpeikes iseseisvusaegsetes oludes, kelle rõõmurohked tegetsemisaastad längesid just sellesse ajastusse, mil vabas Eestis kerkis üks ajastuse teise järel ja kiirustas täidesaatusse poole, nagu ette aimates kliiretotsa.

Evald Jalak alustas ajakirjanduslikku tegevust juba koolipõlves Tallinna Realkoolis, mille ta lõpetas 1905. Ta sai laiemalt tuntuks "Õppur Evald Viskeli kirjedega Jaak Tiibusel", millistest kirjadesest esimene ilmus 1904 oktoobris Tibusel Jaagu (August Kitzbergi) eesja järeleõnaga "Päevalehes".

Pidevale ajakirjanduslikule tegevusele siirdus E.J. 1905 olles kutsutud seal Tallinnas kolm korda nädalas ilmuva ajavillittele "Rahvaleht" tegevtoimetaja asetatijaks toimetaja Nikolai Kung'i Pariisis viibimise ajal.

Selle tagasihõidumisel 1920 asus tööle "Päevalehe" toimetusse, kus töötas ja edenes oma kutselal kuni arreteerimiseni 1940 sügisel N. Liidu okupantide jälitlusvõimude poolt.

Evald Jalaka suude ja kiire kohanimisvõime oli kohane katna suurt osa ajakirjandusliku töö aladest sellal, alates kriminaalreporteri tööga ja lõpetades lihtsaliht loovatava kuid erudeerulit kirjutatud rahvusvaheliste ülevaade- tega.

Erilise positsioonilise kõrguse saavutas ta siiski fõljetonistina, kellen ta kirjutas Eo Ipso, Gringo, Vana Merekaru Mihkel Oleksküll, Evald Viskeli ja Esav Edvard Puusiku pseudonüümide all. Ta fõljetonid olid paljuoleud, oodatud ja tal olid pidevalt "telimised sees".

Ta vestid ilmuksid Eesti Ajakirjanike Liidu aasta-albumis "Õistule", heameelitselst toimetatud ajakirjas "Huvitav Zhurnal" jm. Alati ja kõljal kandis ta vestid valiedamatu äratuntavat kaubimärke: need olid andeka ja originaalsel mõtelahendusega, lahedad ja heas tuus kirjutatud lood ja need võis lugeda mitu korda, mis tähendas seda, et need omasid püsiva väärtuse.

20 oktoobril 1930 ilmus temalt "Päevalehe" vergusdel esmakordselt Esav Edvard Puusiku fõljetoni ja see sari kestis kuni 1940 juuni lõpuni, mil "Päevaleht" N. Liidu okupatsioonivõimude poolt s etti, toimetajad vangistati ja "Seria aeda" uue ja paremana loodava ühiskonna tödedega tuitvuma saadetii.

meeldust osavalt varjanud VM masinkirjutaja ja toimetuse sekretär Ad Aolt, kelle pealekaebusel arreteeriti "Päevalehe" perest peatoimetaja Harald Tammer, toimetajad Johannes Animagi, Jaan Taklaja, Aleksander Grünthal, Harry Pääril, Kaljala Teder ja Evald Jalak.

"Vaba Maa" ajalehete juurest viidi ära Eduard Laaman. Siit peale ei tea meele, mis nendega on juhtunud. Kuid pärast arreteerimist pääsesid vabadusse Jalak, Pääril ja Kaljala Teder, kellest viimatimainitud tegeleb eesti fotoajanduse ajaloo elaste artiklite avaldamisega N. Eesti perioodikaas.

Viimased aastad enne amnesteerimist töötas E. J. Kusalil Venemaal töölaagris Velskerna. 50-nädal aastatell ilmus ta Tallinnas.

Et endisse kodulinna elama võidaja, selleks oli vaja luba ja soovitus E.J. pöördus soovitavate saamiseks endiste heade tuttavate kirjanike August Jakobsoni ja Joh. Semperi poole, kes olid kompaktell liikmed. Semper ei vastanud üldse pöördumisele ja Jakobson teatas, et tal pole võimalik Jalaka soovii toetada. Kuna tal Tallinnas ei õnnestunud kanda kinnitada, siirdus ta Tartumaale, kus leidis ajastu töed telefonivõrgu liinilõõtselena.

"Ajutisid tööd" selles mõttes, et tal oli vaja korraldada või "võrmitada" oma dokumendit, mildest tähtsam oli sõjaväeteenistuse vabanemise tunnistus. Kuni E. J. põlnud ju sõjaväes teeninud pikaajalise vangistuse tõttu (Eesti omariiklusaegees sõjaväes teenimist ei arvestatud) ja seda asjaolu oli tal vaja selgitada Jõgeva rajooni riikliku julgeoleku (KGB) volniku Jakobsoni juures.

See, kuuludes, et Jalakas on olnud enne vangistamist ajakirjanik Eesti suurima päevalehe juures, nõudnud E. Jalakalt, et ta kohustus abistama KGB-d kaaskodanike ja töökaaslaste kohta andmete kogumisega, kusjuures ta vastutaks saanuks kodumaale jäämiseloa.

Evald Jalakas leidis, et selise kõrge hinna eest polnud tal võimalik osta elamisõigust kodumaa ja ta põgenes veel samal õõl Eestist tagasi siina töölaagrisse, kus ta enne kodumaale naasmist vabamehena oli töötanud. Seal oli ta varem tutvunud kolleegi Valge-Venest pärit naisega, kes ka oli kandnud vangikaristust ja selle kandmise järele jäänud laagri haiglasse velskeriks.

Mõne aja pärast siirdusid nad laagrist Valge-Venemaale, kus leidsid tööd jällegi ühes haiglas. Seal ta abielulis (teistkordselt, E.J. abikaasa esimesest abielust pääsis arreteerimiselst kommunistidest poolt ja elab koos tütreaga Austraalias) ja nalle sündis poeg Jüril, kes käesoleval ajal käib Tallinnas koolis. Kodumaale naasis ta 1961.

Oma leivatöö kõrval hakkas E. J. jälle ilmutama fõljetone kommu-

nistlikus ajakirjanduses. Kuid tema kolmekümneendi Esav Edvard Puusikul, Solotnikud-Soolililledest, Õifrosinid ja Vispelid olid enam kui kahekümneend aastat olnud kadunud - arvatavasti arreteeritud, hukkumud, orja- ja töölaagrites kurnatusse, haiglastesse, külma või nägla surnud.

Kuid okupantide ja partel käsul pidi ta nende pöördud ja kondid õhku käevama, nelle elustavat õhku ninna puhuma ja nad uuesti ka liikuma panema, nagu poleks nendega kunagi midagi juhtunud, nagu oleks Kalamaja-kandi majaperemes Esav Edvard Puusik rahulikult võinud elada ja tegutseda oma domäänis, malista maailma ahnsaima õiglase sotsiaalse korra hõvest, nagu oleks võrtspooni Solotnik-Soolillette endiselt võinud teenindada oma kundesid tõduandest riiklikku valikuga ja ajakirjanik Vispelil kirjutada mis talle meeldib.

Kuid partel on kõlivoimas ja võimeline kõigeks. Lenini 100-nädaks sünnipäevaks äratati ka see mees Brezhnevil käsul ja fanaariadest saatel suruulst, tõestamaks partel parooli "Lenin elab!" - ja miks ei võiks jälle kõik Puusikulid ja Solotnikud tulla tagasi materia ringkäigust näitamaks, et suruulist ülestõusmise lubamine pole mitte kristliku õpetuse privileegiumiks, vaid see kuulub ülivõimasa kommunisliku partel täidesaatusve igapäevasesse rutiini.

Mõneaajase fõljetonistiliku tegevuse järele loobus E.J. nende kirjutamisest, kuna talle makseti nende eest nauruväärselt vähe - 10rubla loost.

1965 ilmus Eestimaa Kommunisliku Partel Keskkomitee kirjastusel (milline kõrge patroonaazh!) Evald Jalaka humorii ja satiriivalmik "Esav Edvard Puusik ja teised". Selles on toodud ka E.J. kohta käivad uluolulised andmed ja hünung tema ajakirjanduslikule tegevusele. Lk. 110 võib lugeda:

"Aastatel pärast Suurt Isamaasõda telame E. Jalaka Valgevene NSV-s velskerna. Omaaegetest sõidustustest täielikult rehabiliteerituna pöördus ta 1961 sünnimaale tagasi ja jätkas siingi tööd omandatud uuel erialal... Praegu elab E. Jalak Tallinnas pensioonirina."

Kuna vangistusastaid jäl töölaagris veedetud aastaid pensionipõhjadavana ei loeta, siis pidi E. Jalak surmanit tõõtama - jutt pensioonil olekust on vale.

Evald Abram Jalak sündis 24. veebruaril 1903 Harjumaa Kolgas taluomaniku pojana. Ta kaotas varakult isa. Alghariduse sai ta Kolgas Hivil vallakoolis ja Uuri ministeeriumikoolis, kust 1918 siirdus Tallinna Realkooli. Ühikooli õpingute aegus liitus ta korporatsiooniga Fraternalis Liviensis.

Mälentan suure tänuilikkudega koolivenda ja kolleegi Evald Jalakat, kuna tema oli see, kes kutsus

E. VRAGER

Eesti Rahvusfondi aastakoosolekult. Keskel esimees Endel Krepp ülevaadet andmas välispoliitilisest olukorrast, tema taga protokollija Sulev Nurmiste ja koosoleku juhatajad Rein Tarmet, Gerhard Peet (püsti) ja Aleksander Paal. (EPL-reportaazh-foto Lepper)

Rahvusfondi aastakoosolek arutas poliitilist olukorda

Eesti Rahvusfondi aastakoosolek, mis toimus 28. aprillil Stockholmis Jakobri koguduse saalis otsustas seoses USA presidendi eelseisva reisiga Moskvasse saata Nixonile järgmise telegrammi: "Kõrgesti austatud härra President! Eestlased, kogunenud Stockholmis Eesti Rahvusfondi koosolekule, tervitavad Teid härra President ja loodavad teie jätkuvalle teotsele eesti ja teiste balti rahvaste vabadusvõitlusele". Koosolekui arutati praegust maailmapoliitilist olukorda ühenduses esimehe Endel Kreppi ülevaatega.

Koosoleku algul mälestati valitseva leinaselskuga möödunud tegevusaastal lahkunud Rahvusfondi liikmeid: Elvine Marie Hallapit, Lembit Jaanust, peapiiskop emeriti Oskar Johannes Latrit, Eilan Lepp-Särmi, Harry Metsa, Villem Nappi, Felix Nymani, Hans Paasi, Ado Parlot ja Erich Popsi.

Rahvusfondi esimees Krepp oma avasõnas tervitas arvukalt kokkutulnud ja juhtis tähelepanu ERF-i ülesannetele praeguses sündmus-terikkas ajajärgus. Venestamise ja kolonialisserimise tendentsid Lääne-Ida vahekorras, kuid on tulnud kuuldavale üksikuid kriitilisi hääli selle poliitika vastu, rahvusfondi töö peab jätkuma meie maa ja rahva eluviistega eest.

Koosoleku juhatajateks valiti: Rein Tarmet, Stockholm, Gerhard Peet Göteborg ja Aleksander Paal, Kuuila. Sekretärideks: Indrek Martinson ja Sulev Nurmiste. Oma ülevaates Euroopa julgeolekuprobleemidest, ütles esimees mag. Endel Krepp kokkuvõttes: "Tänapäeval põhineb maailmarahu ja väikeriikide kaitse garantii suurte aatomivõimude tasakaalul, mitte aga kollektiivse julgeoleku süsteemil. Euroopa julgeoleku küsimus on tihedalt seotud toataise julgeoleku küsimusega kogu maailma ulatuses, kuna suurvõimude mõjusfäär haarab ka teisi kontinente.

Suurvõimude sõjalisel blokil, eesotsas N. Liidu ja USA-ga, määravad rahvusvahelise julgeoleku poliitika põhisuunad. Suured sõjalised alliansid Nato ja Varssavi pakt põhinevad UNO põhikirja artiklil 51-le, milles nähakse ette individuaalse ja kollektiivse enesekaitse kavastamine reastatud kallalaitungil korral. N. Liit on teavasti riikide enesekaitseõiguse suhtes eri arvamisel. Julgeoleku põhisuundade määramisel tuleb muidugi arvestada Hiinaga ja mõnel määral ka uue tegurina Araabia maadega, nagu alles hiljuti kogeda võibime.

Julgeoleku problemaatika haarab ka rahu ja relvastuse vähendamise teotlused ja ebaõnnestunud katsed kindlustada üksikutele riikidele ja rahvastele prinäärset rahvuslikku julgeolekut, rahu sidalitava ja julgeolekut kindlustava organisatsioonide nagu varem Rahvasteliidu ja hiljem UNO poolt.

Sõjaliste jõudude vahekorras arengut esiojones Euroopas võib lähidalt kokkuvõtta järgmiselt. Aatomipommi monopolile (1949-52) järgnesid ähvardusstrateegia

aastad (1853-61) ning alates 1962 valitseb suurvõimude vahel aatomitasakaal.

Nagu USA sõjaminister hiljuti teatas ähvardab N. Liit jõudude tasakaalu kuma tal on olnud edu nn. superrelvade alal (Müry) vilmasel ajal. Teada olevatel andmetel on praegu Euroopas Ida pooltel 1.260 000 ja Lääne pooltel 802 000 relvastatud sõdurit.

Ida - Lääne konfrontatsiooni ajalugu on lähidalt järgmine. Praegusele Euroopale pandi nurgakivi Jalta konverentsil 1945 veebruaris. Kolm suurt leppisid seal kokku Saksamaa küsimuses ning vabastatud Euroopa ülesehitamise suhtes, vabastatud Euroopa ülesti uuesti ülesehitama Atlanti deklaratsiooni valmus s. igal rahval pidi olema õigus ise valida oma valitsusvorm milliselega nad tahaksid elada.

Me teame mis tegelikult juhtus, N. Vene annekteeris Balti riigid ja tegi omaile juurdelõikeid Poolast ja Saksamaalt ning vastupidil Jaltas vastuvõetud otsustele pandi Ida-Euroopa riikides ametisse kommunistlikud nukuvalitsused. Läänes oli esimeseks hoitavaks ääleks Churchill.

Järgnesid kursimuutused Washingtonis: nn. toetamine ja abistamispoliitika ning Eisenheweri ajal kommunisti tõrje ja piiramispoliitika, millele, järgnes rahustamispoliitika ja nn. Camp Davidi vaim, mis lõppes luureleoni U-2 allatulistamisega N. Liidus. Kennedy ja Johnsoni aega on nimetatud kõhlevaks olukorrapoliitika ajaks. President Nixon pidi ameti üle võtma ajal kui pikaleveninud ja poliitikut peetatav sõda hakkas muutuma ebaopulaarseks.

Moskva poolt taotletud koeksistentsipoliitika tegi suure edusammu n.n. Bonn-Boskva lepingu sõlmimisega. Järgnes Washingtoni Pekingi lähenemine 1972 veebruaris ning Washingtoni Moskva lähenemine Nixonil külaskäiguga Moskvasse 1972 ja Brežnevil külaskäiguga Washingtoni 1973.

Nendel külaskäikudel pandi alus n.n. Nixon'i "detente-poliitikale", mis taotleb pingeuse vähendamist N. Liiduga. USA ja N. Liidu vahel on sõlmitud rida lepinguid, milles deklareeritakse, et mõlemad pooled teevad oma parima sõjaliste kokkupõrgete ja tuumasõja vältimiseks. Nixonil Moskva külaskäigul lepitati kokku läbirääkimiste suhtes Euroopa julgeoleku ja koostöö küsimuses.

Ettevalmistavad läbirääkimised algasid 22. nov. 1972 ja lõppesid 8. juunil 1973. Helsingis. 3-8. juulil

1973 toimus Helsingis välisministrite konverents ja 18. sept. 1973 algas Genfis komisjonide sisuline töö. Konverentsist võtab osa 35 riiki 493 ekspediga. Konverentsist töö edeneb viisalt. Lääs ei ole seni Moskvaaga jõudnud ühiste seisu-kohtadele inimeste, ideede ja informatsiooni vaba liikuse üle, läbi suletud riikide piiride.

N. Liit on taotlenud julgeoleku konverentsiga tunnustuse saamist oma praegustele piiridele ja senistele maade vallutustele. Moskva ei ole nõustunud ettepanekuga, et piire oleks võimalik muuta rahulikult teel.

On tuntud tõsiasi, et N. Liit rahulikult koeksistentsi doktriini taotlemisega ei ole loobunud ühestki oma senisest ideoloogilisest eesmärgist.

Georg Kennan näeb Lääne-Euroopale Sovjeti satelliidiks kujunemise ähdaohu n.n. "Finlandiseerimise" protsessi kaudu. Mele ülesandeks on teha kõik mis võimalik et N. Liidu senised maavallutused seega Balti riikide okupeerimine ei leikaks lõplikult tunnustamist Ida-Lääne läbirääkimistest.

Nii ettekandele kui ka aruannete ja tegevuskava esitamisele järgnesid elavad läbirääkimised, kus rõhutati, et N. Liit oma strateegiliste relvade ülekaalu tõttu võib neid relvi hakata kasutama poliitilise surve avaldamiseks Euroopas ja teistel kontinentidel.

Peeti oluliseks eesti ja teiste organisatsioonide esindajate tööd Euroopa julgeoleku konverentsiga ühenduses.

Vahetati mõtteid Rahvusfondi töö ja tegevuskava üle ja rõhutati bületäänide ilmumise tähtsust. Rõhutati liikmemaksude tasumise vajadust juba esimesel pooltalal. Vahetati mõtteid UEP 72 ja ESTO 76 ja 80.a. paguluses oleku tähtsustamise üle. ERF-i esimeheks valiti senine esimees mag. E. Krepp.

Juhatus valiti järgmises koosseisus: O. Aule, E. Ellaser, A. Horm, M. Juhkam, R. Kaasik, K. Kärk, A. Lemberg, A. Martinson, M. Mester, B. Mäelo, V. Mänd, H. Nurk, S. Nurmiste, V. Palm, M. Parre, I. Randmets, K. Ristikivi, A. Ruusa, V. Saluste ja L. Schönberg. Revisjoni komisjoni valiti: A. Mägi, T. Ojasaun, E. Penno, E. Kumm ja H. Somp. Finantskontroll komisjoni valiti: E. Karra, L. Laid, S. Nurmiste, A. Rõssman. Valimislootimiskonda valiti H. Kilvar, R. Kuutma, J. Mühlberg, M. Saving ja R. Tarmet.

Koosolek lõppes hünni laulmisega.

USA poolt välja antud leedulane USA kodanikuks?

NEW YORK (VES) - Praegu N. Vene orjalaagris vihviva merel raadiotelegrafistina N. Vene laevast põgeneva tahtnud ja USA rannakaitse poolt venelastele välja antud Simas Kudirka saatuse teotab tulla otsustav pööre. Nimelt on organisatsioon "Americans for Simas" selgitanud üksikasjalikult õnnetu S. Kudirka elukäigu. On kindlaks tehtud, et Simas Kudirka oma on USA-s sündinud leedulanna Maria Kudirka. Ta sirdus siit hiljem Leedusse, kus perekond jäi venelaste kätte. Seega on Simas Kudirka ameerika kodaniku poeg ja omab USA kodakondsuse. On astunud samme S. Kudirka kodanikustatuse taastamiseks, tema vabastamiseks orjalaagrist ja väljalaskmiseks USA-sse asumiseks.

Kudirka vabastamiseks orjalaagrist ja saatmist USA-sse. Mõlemad resolutsioonid on vastavals väliskomisjonides.

Resolutsioonid on leidnud pärast esitamist peljude Kongressi liikmete toetuse, mis lubab oletada positiivset ka edaspidiseks.

Muuseas tahetakse S. Kudirka küsimus viia ka UNO inimõiguste komisjoni.

Valve Tali, sopran, on New Yorgi Eesti Meeskoori kontserdi solistik. Lauljatar on Kanadas esinenud Hamiltoni ooperikompaini lavastustes ja televisioonis. Ivar Ivask, professor Oklahomas ülikoolis, on valitud Ameerika Moodsate Keelete Ühingu juhatusliikme asetäitjaks. Organisatsioonil on 35.000 liiget.

Hillevi Übet, 12-aastane New Yorgi eesti täienduskooli õpilane, saavutas kolmanda koha pildiajakirja "Archie" reportaazhivõistluses. Tema auhinnatud reportaazh ilmus ajakirja augustiku numbris.

John Nernoff junior on maalinud USA raduteeajaloo setsile maali ühest ajaloolisest lokomotivist. Selgub, et kunstnik on sündinud eesti vanemate ja saavutanud edu eraldi meremaaljana.

Vad kan man göra om det blir fel i ett dataregister?

För att skydda den enskilda människans privatliv har riksdagen beslutat om en datalag och en ny myndighet som heter Databespektionen.

På samma sätt som du kan vända dig till JO eller KO om du anser att du blivit felaktigt behandlad, kan du vända dig till Databespektionen i alla frågor som gäller personuppgifter på data.

Läs mera om personregister, privatliv och den nya Datalagen i en broschyr från Databespektionen. Du får den gratis på alla landets postanstalter.

Databespektionen, DI, Tegnérgatan 23, Fack, 103 60 Stockholm.

Besti rahvariideid tutvustati New Yorgi eesti kultuuripäevald noortele praktilise demonstratsiooni-ga. Esitati kõiki kättesaadavaid kihelkondi. Vasakul tutvustab Rein Virkmaa rahvariide tüüpe, ees neid kandvad noored Karl Jaks, Anne Ploor, Maire Orav, Tiina Allemen, Viia Vanderer, Tiia Küti ja Kristi Leesment.

Õlikriis tabas kõige raskemalt arengumaid

WASHINGTON (VES) — USA välisminister Kissinger hoiatas hiljuti UNO-s õliotseid mald õlihin-dade liigse kõrgendamise eest, öeldes, et see toob kaasa maailma ulatusega katastroofi, millest ei pääse ükski riik, kaasa arvatud õiliriigid ise. Katastroofiliseks ongi juba olukord kujunenud Aafrika, Aasia ja Ladina-Ameerika riikides, kuid ka mujal on juba esinenud raskusi ja need kipuvad järjest enam süvenema. Aafrika riikidel on olnud juba mitmeid nõupidamisi, kuid peale konstatteeringute, et olukord on kriitiline, ei ole nõupidamistel midagi muud suudetud korda saata. Põõrdumisel õiliriikide poole, et nad hindu alandaks, on saanud vaid eitavaid vastuseid ja õlgadekehtitsusi. Põõrdumisel UNO poole ei ole seni samuti andnud mingid tulemusi.

Uued õlihinna suurendavad õiliriikide kasumit tohutult. Ameerika majandusteade James P. Granti arvestuse järele õiliriigid saavad oma aastase toodangu eest endise 14,5 miljardi dollari asemel (1972) 1974. a. juba 85 miljardit mõnede kalkulatsioonide järele koguni 110 miljardit. Londoni aja-kirja "Economist" arvestusel neljandiikku sellest läheb Saudi Araabia, Liibüale ja Pärsia lahe maadele, kus kokku on vaid 10 protenti araablasti.

Mis teevad araabia õiliriigid uute miljarditega? Eelmärgitud "Eco-nomist" ütleb, et ainult Alizeeria ja Iraak oma suure rahvastikuga ja sotsiaalprogrammidega saavad summast kasutada kodumalsteks ülesanneteks. Ülejäänud peavad koguma reserve või investeerima välismaades. Kuid õhõlida on vil-nud rahakursid alla ja seetõttu on reaalne võit märksa väiksem.

Majanduse segipaiskamine õli-hindade pöörase tõstmisega aval-dab halvavat mõju veel pikki aastaid — ka siis, kui õiliriigid otsus-tekstid õhõhinda viia tagasi 1972. a. tasemele. On arvestatud, et praegu arenev majanduslik kaos tabab kõige rängemini umbes 30 alaa-reneid maad, kus kokku leidub 900 miljonit elanikku. Kui ei saada vä-lisabi, võib seal tekkida otsene näljakoht.

Liiberia president Tolberti ko-kuvõtete järele peavad Aasia, Aa-

frika ja Ladina-Ameerika maad maksma õlist nende uute hindade alusel 12 miljardit dollarit rohkem ehk 15 prot. enam, kui on nende imporkaupade koguväärtus. Alaa-reneid maade muresid suurendab veel see, et abistajad riigid oma enda majandusraskuste tõttu ei saa anda enam selles ulatuses välisabi nagu varem.

Kuna õli vajatakse väetise tootmisel, tähendab õlihindade tõus märksa kallimat väetist, sellega koos kallimaid põllumajan-dussaaduste hindu. Majandus-teadlane Lester R. Brown ütleb, et eelmärgitud põhjusel läheb põl-lumajanduslik toodang eriti Aasias tunduvalt tagasi, mis omakorda tähendab suuremat näljakohtu.

Mõõdundu aasta lõpul Roomas peetud põllumajanduslikul konve-rentsil konstateeriti, et samal põh-jusel läheb toodang tagasi kogu maailmas. Praegu maksab väetis, näiteks, juba kolm korda rohkem kui 1972. a.

Indias asuti mõni aasta tagasi väljarendamisele plastmaterjalide ja keemiatööstusi, milleks saadi õli 85 prots. ulatuses Saudi Araabiast ja Iraagist. Kuna õlihind tõusis 4 dollarit 17.40-le vaat, on kogu tööstus pankrotis äärel. Paki-staanis on tekkinud juba kohatisi rahatusi, kuna tööstust on pidanud tööd vähendada ja busside sõidu-hind tõusis mitmekordseks.

Samasugune katastroof on ta-damas Aafrika riike. Araabia õil-riigid hakkasid Aafrika riikidele tegema erilistelt just seepärast kit-sendusi, et nad omavad häd suht-lis Aafrika. Israeli tehnikud on aidanud 25-s Aafrika riigis ehitada lennuvälja ja teid, on finantseer-nud põllumajanduslikke projekte ja aidanud isegi välja treeneerida sõjaväge ning politseid, 1971. a. oli Israeli õlikooldes ja treening-loolides 797 aafriklast. Kuna maailmaturul pidevalt tõusid koh-vi, kakao, mineraalide ja kummi hind, siis vaatasid Aafrika vaba-riigid lootusrikkalt tulevikku. Järsk õlihinna tõus on kõigile suu-liised lootused purustanud ja riigid seisavad kokkuvõttesisemise lävel.

Et saada araabia riikidelt eulise tähtsusega õli, on aafrika riigid nõud sunnitud loobuma Israeli laiahaardelisest abist, isegi Is-raaelga suhteld katkestama. Aja-leht "Nigerian Tribune" kirjutab, et suhetes Israeleiga loobumine oli aafrika rahvaste "vilmasest trumbist loobumiseks".

Uhe UNO tegevise arvates Aa-frika riigid loobuvad aga Israeli abist ja suhetes liiga odavalt. Nad oleks pidanud õiliriikidelt paremaid tingimusi välja kauplema. Aafrika riikidest vastatakse: Miks Euroo-pa riigid, Jaapan ja USA pole araablastest midagi välja pressinud? Lisati, et eelmärgitud riikidele pole veel majanduslik kaos käes, kuid see läheneb iga tunniga.

Weidemanni suur sõnaraamat ilmus neljandas trükis

Üks raamatuharuldusi, mil eesti keele seisukohalt on suur ajalooline tähtsus — Ferdinand Johann Weidemanni "Eesti-Saksa sõnaraa-mat", mille esimene trükk ilmus 1889 Peterburis, on Tallinnas nüüd välja antud teise, Jakob Hurda poolt parandatud trüki alusel muutmata kujul neljandas trükis (Hurda redigeering ilmus samuti Peterburis 1893 Keiserliku Teaduste Akadeemia väljaandel teise trükina, kuna kolmas ilmus sama redigeeringu vormis 1923 Eestiis Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandel ja Andrus Saareste eessõnaga).

Eessõna neljandale trükile on kirjutanud prof. Paul Ariste. Raamat on kujundatud tavalisest paremal paberil, suures originaal-formaadis ja köidetud linaesse rihides Weidemanni kuldsete intsisiaalidega kaanel.

Weidemanni sõnaraamatu esi-mene trükk sisaldas üle 50 000 sõ-na. Seega oli ta kõigist varasa-maist sõnaraamatust mitu korda suurem. Oma sõnaraamatu teist trükki täiendas ta veel umbes 10 000 uue sõnaga. Seega sisal-da-vad ka selle sõnaraamatu kolmas ja neljas trükk (ligikaudu 1600 le-hekülge) enam kui 60 000 sõna.

Soovida jätab neljanda trüki formaat (21 x 29 cm), mis ei võt-malda selle sõnaraamatu paigu-tamist tavalsele käsiraamatute riiulile.

Akadeemik Ferdinand Johann Weidemann (1805 — 1887) oli 19. sajandi suurimad eesti keeletead-lasi. Oma "Eesti-saksa sõnaraa-matu" materjalil kogumisele asus ta 1859 aastal. Materjalil kogumi-se abistasid teda Kreuzwald, Ja-kob Hurt, Janssen ja paljud teised.

Aastal 1861 — 1868 teostas ta rea ulatuslikke uurimisreise eestlaste aladele. Retkeli ja kirjanduse läbi-tõlmisel hankis Weidemann andmeid sõnava, grammatika, rahvaluule, etnograafia ja ajaloo kohta. Selle pingelise töö tulemu-seks avaldas ta "Eesti-saksa sõ-naraamatu" (1869) eesti keele grammatika (1875) ja ülevaate eestlaste vaimsest ning ainelisest

loomingust ("Aus dem inneren und äusseren Leben der Esthen", 1876).

Akadeemik F. J. Weidemanni eesti-saksa sõnaraamat on eesti leksikograafias harukordne ra-mat, mis hoolimata enam kui saja-aastasest eest omab oma ainelistku rõhkuse ja põhjalikkuse tõttu ka tänapäeval suure ja asendamatut väärtust.

Selle tingib asjolu, et Wiede-manni sõnaraamat ei ole tavainne kaitskeeline tõlkesõnaraamat, vaid peasegü kogu eesti keele 19. sa-jandi sõnava sisaldavaks tea-duslikuks leksikoniks, milles saksa keel on ainult vahendiks eestikeel-sete sõnade ja fraseoloogiliste väl-jendite tähenduse selgitamiseks.

Weidemanni sõnaraamatu esi-mene väljaanne sisaldas 8 lehe-külge eessõna, 1672 veergu eesti-saksa sõnaraamatu ja 158 lehte-külge saksaakeelset sõnade re-gistrit (mis kuulub ka neljanda trüki juurde), kokku 1002 lehekül-gel. Sellesse sõnaraamatusse koondas Weidemann kogu tol-leaegse temale kättesaadava eesti sõnava selle mitmekesisuses.

Seega oli Weidemanni sõna-raamatul ka suur mõju kogu eesti kirjakeele hilisemale arengule, sest Weidemanni kapitaalset tööd kasutasid eduga kõik hilisemad eesti keeletehjad ja kirjanikud, kes alati hindasid kõrgelt Weidemanni sõnaraamatu kui üht kõige sil-mapaistavamat teost eesti rahva-keelsete väljendite, rahvapärase fraseoloogia ja murdesõnava tundmaõppimisel. (EPL/LL)

Aarne Vesilind, North Carolina osariigi Duke University assi-stentprofessor ja tehnoloogia dok-tor, avaldas pikema uurimuse "Estimating Centrifuge Capacities" ajakirja "Chemical Engi-neering" 1. aprilli numbris.

Thomas Klein-Keston, kes on Miami ülikoolis saavitanud ma-janus-majandusteadusemagistri kraadi, jätkab New Yorgis teadus-likku tööd doktori kraadi saavu-tamiseks.

Viib kunsti koolidesse

TORONTO (VE) — Jaan Reitav on 22. aastane. Ta lõpetas 1973. aasta kevadel Toronto ülikooli kunstiteaduskonna (Fine Arts Major). Ülikooli ajal oli ta üks Hart House'i kunstikomitee liige, kes altas korraldada kunstnikust, kü-l-lastas mitmed kunstnike nende kodudes ning tal tekkisid mitmed kontaktid Toronto kunstnikega.

Üks nendest oli poola päritoluga kunstnik Kazimierz Glas, kes on võtnud Mare Chagalli kunstiauhinna Pariisis bleamaall ja mit-meid teisi stipendiume ja auhindu. Neli aastat tagasi pani Glas To-rontos aluse Centre for Contem-porary Art. CCA töötab föderaalva-ltuse ja riigisekretariaadi toetu-sel, olles rakendanud viis noort oma teenistusse, kelle peamine ülesanne on tänapäeva kunsti viia noorte hulka koolidesse.

"Igaüks meist külastab kooli, peab seal väikesi ettekandeid ja tutvustab õpilasi kunsti mitmesug-uste aspektidega," jutustab Jaan Reitav. "Mina isiklikult olen graa-fikast huvitatud ja nii on minu erialaks kujunenud peamiselt just graafia tutvustamine ja õpetami-ne. Mis meie suurimad ülesanded on koolidesse permanentsete kunstikogude soetamine.

Toetage Lõuna-Rootsi E.Maja!

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiate tellimisleht

Käesolevaga soovin osta A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiaid à Rkr. 100:- ja ta-sun asjaajamiskuludeks Rkr. 10:- igaüks aktsiaalt (kokku Rkr. 110:-). Samaaegselt palun mind kanda aktsiaomanike nimestikku.

Soovitav aktsiate arv

Tellitud aktsiate ja asjaajamiskulude arvel tasun Rkr.

samaaegselt käesolevaga / hiljemalt järgmiseks kuupäevaks

postgiro arvele nr. 16 01 10-3 / pangavarvele nr. 418-9122 / lisan pangatšeki / ra-hasedelid. (Soovitav alla kriipsutada!)

(koht ja kuupäev)

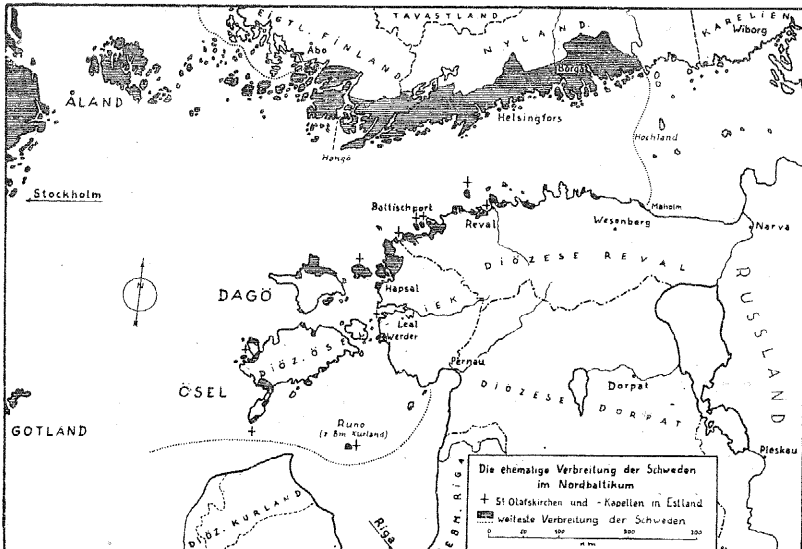
(allkiri)

Täielik nimi ja aadress:

AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja, c/o M. Laas, Boels väg 5, Hjärup, 222 48 Lund. telef. 040/46 53 85, portgiro 16 01 10-3.

Eesti kohanimed rootsi asualadel Lõuna-Soomes

Rootslaste asualad keskajal Soomes ja Eestis P. Johansen'i järgi (1951).

Lidingö-arhitekt Carl O. Nordling on pikema aja jooksul süvenenud eesti kohanimede uurimisele Edele ja Lõuna Soome aladel, kus peamiselt elavad rootslased. Tulemuseks on steniseeritud uurimus "Estmiska ortsnamn i svensk bygd", 90 lk., milles autor esitab omapoolise teooria kuidas need eesti nimed on tulnud Soome. Õigusajaloolane dr. jur. Ilmar Arens on uurimust lugenud ja kommenteerib allpool.

Nende ridade kirjutaja on pealkirja all "Soomes asumistest Eestist 1.–13. aast sajani" ("E. Päevaleht" 30.8.1969) kokkuvõtlikult refererinud sellealase uurimisele. Nimeid et soome muinaesteid Hackman 1906 suutis veenvalt võtta, et soomlaste Soome asumine on toimunud Eestist juba alates Kr. sündimise ajast kuni umb. 200 a. p. Kr.

See olevat toimunud vahelduva suurusega rühmadena, kusjuures asustus Soomes levis pikkamööda läänest itta, mitte vastupidil, nagu seni oli arvatud.

Tuntud soome arheoloog A. M. Tallgren juhtis tähelepanu Narva ja Tallinna vahelisele alale kui võimalikule lähteruimale ning ka keeleteadlased Setälä, Kettunen ja Saareste on pidanud võimalikuks Soome siirdumist Virumaalt.

Seevastu J. Mägist ja A. Raun on mõningate kohanimede alusel juhtinud tähelepanu Saaremaale ja osalt ka Läänemaale, kust Edela-Soome asustus võis olla lähtunud. Üksikasjalikumalt soomlaste Soome siirdumise lähteruimaga tegeles ajaloolane Vassar 1938, kes püüdis kalmetüüpide ja arheoloogiliste leidude põhjal teha selles osas järeldusi.

Kohanimede kätsumisega mõlemal pool Soome lahte on välja tulnud suuremas ulatuses alles prof. Gunvor Kerkonen kes eriliselt on juhtinud tähelepanu kohanimedele Edela- ehk Põhja-Soomes, Perniõ ja Hallikkoo kihelkonnades – vastavalt Pärnule ja Hallingale Pärnumaal.

Üksikud Uusimaa kohanimed seevastu vihvavad Kr. arvates Saaremaalt siirdumisele, näit. Fytilö Sakos ja Uskolos, Karis, Karjaa jt. Seega oleksid pärimused ja saarlased asustanud Soome alasid kumbki eripool. Hangömeene. Auru-jägi Turu mall üle kantud Pärnu-Audrust oli seejuures asuala põhjapiiriks.

Carl Nordling on steniliselt välja annud paljutõotava pealkirjaga raamatukese "Estmiska ortsnamn i svensk bygd" mis seega geograafiliselt haarab vaid üht osa ülalvihtud eestlaste põlistest asualadest Edela- ja Lõuna-Soome stügvamas rannikuvöötmes.

Kirjanduseloetelu järgi otsustades on Nordlingul ka enamik ülalreferentitud, teaduslikult enam või vähem põhjendatud hüpoteese

estlaste asumisest Soome teada. Siiski tema ei pea tarvilikuks nendega a priori arvutada, kuid pörkub kohanimede etimoloogilises seletamises võimalikust hämelaste asustusest peatselt tõsiselt raskusele.

Eestipärased, hoopis teigest asumisjärgust pärinevad kohanimed ei lasunud etimoloogilist otsid "häme keelest". Ka ei ulatunud hämelaste keda N. nende rootsikeelse mitmuse "lavastor" alusel seostab eestlastega, asualad kunagi Läänemere- härde, siin puudusid paadisõdukõrbulikkud veetud Hämmese jne.

Lubatagu selpühil esitada nende ridade kirjutaja isiklik, uudne ja veel kaalumist vajav arvamus: muidugi oled hämelased "lavastor" põhiliselt eestlastest Eestist, kuid pärinevaina erijastust ja erisuunnulisest, vahepeatusse välja-rännumisest. Nimelt läänest: Roslagenist ja Ahvenamaalt Kokenmäenjoiki (Kumoiivi) pidi Soome sisemaale, Hämmese, Roslagenist ja Ahvenamaalt oled need eestlaste-grupid lahkuma sunnitud germaaniaste invasiooni tõttu ning sellest siis ka mõningaid erinevuseid häme ja eesti keelte vahel. Kuid Eesti nimedes rootslaste asualades Soomes ei olnud tegemist hämelaste ega ka tormivarju otsivate eesti kaluritega 13. sajandil ja hiljem, nagu Nordling seda järeldab, vaid hoopiski ülalkirjeldatud vanema eesti asustusega Lääne- ja Põhja-Eestist ning Saaremaalt. Seega langeks suuremal osal Nordlingu häme-eesti etimoloogiatel nende artiusalus, põhjendus ja otsikarbe.

Seevastu on tal suuremat osalt õigus leis kohtades, kus ta vastavald kohanimedest seletab otseselt vanemast eesti keelest. Eksiks olema ju selles eeskäna järgi otsustades konsulteeritud peagaegu kõiki eelselevaid kaalukamaid läänemeresoome-rootsi keeleteadlasi, nagu prof. P. Ariste Tartus, J. Mägist Lunds, Osmo Hornia Stockholmis, Olav Panellus Porvoos, dots. E. Lagman Linköpingis, dr. Valdek Pall Tallinnas, prof. P. Wieselgren jt. Seetõttu on teonoline "Kärrängö", "Rabasaar", samuti "eba" ja "siba" ning "vahaar"-etimoloogiad.

Kaheldu võiks vahest aga, kas "Kumminpää" täiesti on tülige rootsi "Skumuddest" või ehk oleks siin tegemist eesti "kummpääl-

sega" ahu-kumm või taeva-kumm?

Samuti: kas "Wodzakar" täiesti tuleneb eesti "doodusest" kui viljakast etc. või vahest siiski sk. "vätist", kuna isegi "våtsäck" – "kappsäcki" asemel siin oli tarvitusel veel 19. sajandil.

"Pernä"-etimoloogiat eesti pärnast peab N. endastmõistetavaks siiski otsimata selle nime kui ka asustuse päritolu Eesti linnast ja jõest Pärnu-Perooni. Postitiivse tulemusena võiks seevastu esile tõsta Nordlingu poolt välja selgitatud "Vana- ja Uue-Kuninga" asualad häduskeskustena Porvoos keskkonnas ning rinnakuobjektidena novgorodlaste. Need "kuninga"-kohad olnud, nagu nende vastes Eestisiki sühtatud paekivid tuete ja tänavatega.

Õiglase uuritjana seisab Carl O. Nordling lõpuks siiski paratamatult küsimuse esle: "Missugusest momentumist alates oleks (siis) põhjendatud kõnelda edela-soome ja eesti keeltest kui eri-dialektidest?" ning: "Kas on võimalik jälgida eestilisi mõjustusi ka Ida-Uusimaal, piirkond, mis kunagi ei ole kuulunud Rootsi asualadesse? Kas on võimalik leida geneetilisi samakõlasid ja ühtlanguisim Ida-Uusimaa ja Eesti elanikkonna vahel?"

Nende õigete keelevalstude ja teaduslike tunnetuste tõttu väärrib see publikatsioon lalema lugejaskonna tõsist tähelepanu ning ennekõige üksikasjalikumate keele-teaduslik-ajaloolis-arheoloogilist võrdvæat vaatlust ja analüüsi. Sest see on probleem, milles me kõik, eriti arvustajad, võime eksida.

ILMAR ARENS

Tribunaal uurima KGB-mõrvi

NEW YORK (ME) — Ajakiri National Review jt. avaldastid ilmskute, milles A. Solzhnitsõin algatusel on moodustamisel kikkides maades vastavad komiteed, millesid omlatpoolt taotlevad rahvusvahelise tribunali ellukutsustmist N. Liidu vägivallarežiimi ja kommunistide kuritegude uurimist.

Üleskutses märgitakse muuseum, et kümned miljonid süttud inimesed, kommunistid ja mittekommunistid, usklikud ja ateistid, harritlased, töölised ja talupojad on langenud sovetti terrori ohvriks, mis kainab süttu pealkirja — sotsiaalse õiglus. Nõutakse Rahvusvahelise tribunali asutamist, Tšheka, GPU, NKVD ja KGB arhiivide avamist Venemaal ja "Gulag Arhipealaagi" publitsiiristmist N. Liidus jne.

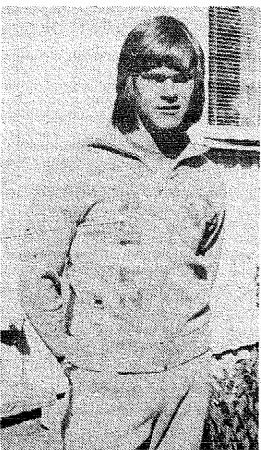
UUSIMÄÄRUSI VÕRKPALLIS

Viimastel aastatel on pallimängude määrustes tehtud rida muudatusi, näitkes kümne vee reegel korvpallis, kiire lõppmäng (tie-break) tennisis jne. Kõigil nendest eesmärk on olnud mängu muutmise veegli emotsionaalsemaks ja pealtvaatajatele huvitavamaks.

Võrkpallis, eestlastele sädemälhedasel spordialal, on katseliselt rakendatud võistlusmääruste uuendamist. Nimelt prooviti märtskuus toimunud Brattslava turniiril järgmistest määrustest eel-seid: Igas gelmis oli mõlemal meeskonnal kasutada 60 servi. Võitis see meeskond, kes servilimidi piirides kogus kõige rohkem punkte. Viigi korral jätkati mängu järgmise punktini.

Võrkpallispetsialistide arvates on moodus rakendatav nendel turniiridel, kus korraldajatel huvides on otstarbekohane pihrata mängu-gaega.

Rootsi võrkpallis on viimasel ajal eestlaste au eriti edukalt kaitsnud Jüri Loosme. Ehkki ta on alles juunior ja võrkpalli tõstemaalt harrastanud ainult nel aastat, on ta juba kahekornd rootsi-meister Lidingö SK meeskonnas. Peale selle ta on ka jõudnud oma võimeld proovida Rootsi esindusmeeskonnas. Niisugune kiire kar-jäär eeldab muidugi tõhusat füüsilist ettevalmistust. Aga, nagu Jüri jutustab EPL-le, ta jõudis ära proovida "peagaegu kõik spordialad", enne kui otsustas võrkpalli kasuks. Ja vaevalt ta seda kahtseb... Klubi B-meeskonnas mängib muide teine pestlane: Andreas Luiga, temagi juunior.

Jüri Loosme

Vajalikud käsiraamatud:

- F. J. Wiedeman, Eesti-Saksa sõnaraamat, 930 lk. Faksiimiletrükkis 1893. a. väljaandest Kr. 60:—
- Eesti-soome sõnaraamat, Kokla, Laanpere jt. 650 lk. Kr. 38:—
- Soome-eesti sõnaraamat, Pihel, Pikamäe jt. 624 lk. Kr. 20:—
- Soome keele õpik iseõppijalle, Alvre 304 lk. Kr. 10:—
- Rootsi keele õpik, G. Wieselgren Kr. 12:—
- Eesti-inglise sõnaraamat, Siivet 510 lk. Kr. 15:—
- Eesti-saksa sõnaraamat, Kann, Kibbermann jt. 984 lk. Kr. 20:—
- Saksa — eesti sõnaraamat, Lesthal 285 lk. Kr. 10:—
- Vene-eesti sõnaraamat, Muhel 835 lk. Kr. 20:—
- Prantsuse — eesti sõnaraamat, Kann 565 lk. Kr. 15:—
- Esperanto keele õpik, Ojalo Kr. 5:—
- Saksa keele grammatika algajale Kr. 5:—
- Kokaraamat, Peterson jt. Kr. 15:—
- Tõit, tervise varaait, Pas-tbreak Kr. 20:—
- Eesti rahvatoite, Kalvik Kr. 5:—
- Võlleivad, Masso Kr. 5:—
- Hoidised, Ottenson Kr. 10:—
- Seenetoidud, Masso Kr. 5:—
- Salatid ja mahlajoogid, Masso Kr. 5:—
- Kõõgiviljad ja kõõgiviljatoit, Issako Kr. 10:—
- Inimese anatoomia, Aren, Lepp jt. Kr. 35:—
- Avameelselt abielust, Pa-loheimo jt. Kr. 10:—
- Eesti pulmad, Tedre Kr. 10:—
- Abielu tervishoiust, Kr. 5:—
- Eesti Floora II Kr. 30:—, IV Kr. 65:—, V Kr. 70:—
- Taimede välimääräja, Kaks, Kuusk jt. Kr. 15:—
- Eesti ravimtaimed, Tammeorg, Kook jt. Kr. 10:—
- Toallid, Root Kr. 15:—
- Tikand eesti rahvakunstis, Linnus Kr. 40:—
- Silmuskudumine, Hallik Kr. 15:—
- Koguteos Eesti riik ja rahvas Teises Maailmasõjas saadaval jälle, kõites 1—10 Kr. 325:—
- Koguteos Eesti Saatus-aastad, kõites 1—6 Kr. 200:—
- Eesti ehted, Voolmaa Kr. 10:—
- Trükipakud, Kõnsin Kr. 10:—
- Eesti kalapüügiiristad Kr. 5:—

Hindadele lisandub kaibe-maks ja saatetulu.

VÄLIS-EESTI
Box 2171, 103 14 Stockholm
Lilla Nygatan 8
Tel. 08/11 50 40 ja 11 50 60

Saatke mulle x-ga märgitud raamatud.

Nimi:

Address:

Kommunist, mässumees ja kommunisti ohver Anvelt rehabiliteerimisel Eestis

Kõrval maal mälestati 18. aprillil eesti kommunistide juhi Jaan Anvelti 90. a. sünnipäeva. Loetleti igasugusel üllustusi ja epiteete, nimetati teda eesti töörahva suureks juhiks jne. Ka vabas maailmas eluneval eestlaskonnal on põhjust meenutada Jaan Anvelti isikut, kelle kohta Stalin Eesti ülemjuhataja kindral J. Laidoneri külastajaga puhul Moskvasse 1931 ütles (Laidoneri küsimuse peale, mis Anvelti saanud):

"Ta vedas meid alt ja meie likvideerisime ta".

Peab mõnema, et Stalin Anvelti tegevust ja isikut sel viisil lühidalt ja hästi oli iseloomustanud. Selles osas, milles ta end rakendas eesti tööliiskonna küsimustega tegelemiseks, oli Anvelt tegevus tõesti altvõrdav. 19. veebruaril 1918 kui saksa väed Eesti saartelt tulles maandusid Eesti läänearnikul ja alustasid liikumist Tallinna suunas, sai see kohe ka Tallinnas teatavaks. Kuid Eestimaa Täitevkomitee, kelle esimese Jaan Anvelt oli, rahustas rahvast:

"Linnas levitatakse kuuludusi Haapsalu sakslaste kätte langimise ja neljapäevasest ultimaatumist Eestimaa vabastamiseks. Meie oleme volitatud sellised kuuludusi kategooriliselt ümber lükkama. Kutsume elanikke üles olema rahulikul. Sõjaväe allika-teatatakse melle, et Saksa vägede koondamist Muhu-, Saare- ja Hiiumaale ei ole märgata. On asjata karta Tallinna vallitamist. Eestimaa tööliised ja kehvikud ei taha sõida Saksamaa ja Austria rahvastega. Meie arreteerisime Eestimaa parunid, kes palusid Saksa keiser Willemit okupeerida Eestimaa." (Tallinna ainus ametlik ajaleht "Töölise-Soldatite Saadikute Teated", 22. veebr. 1918 viimane number).

Selle asemel, et informeerida rahvast tõeliselt olukorrast, lasks Anvelt levitada juttu rahvastatud "balti parunitest", väga hästi tea-

des, et Tallinnale lähenevad saksa regulaarväed. Tallinna tööliiskonda kihutati relvadelega "balti parunitest" vastu lahingusse minema. 23. veebruaril toimuski Keilas lahing, milles 400 Tallinna tööliis-vabatahtlikku kapten A. Põllu juhtimisel asusid ründama saksa regulaarväe üksust. (Ka "Eesti Nõukogude Entsüklopeedia" I osa lk.501 nimetab, et Tallinna punakaartlaste vastas olud saksa regulaarväe üksused) — ei mingid "balti parunid".

Puuduliku väljaõppega ja relvakasitusõkusega Tallinna tööliisete lõppes see lahing suure veristamisega: langes 45 punakaart-

Jaan Anvelt oli 1. detsembril mässu juht ja tegi pärast selle ebaõnnestumist Venemaal karjääri, kuni a. 1937 Stalin ta lasks hukata.

last. Haavatuid, kellest osa hiljem suri, oli üle 90 — kõik Tallinna haiglad olid neld täis, nii et osa haavatuid pidid lamama koridorides pörandal. See oli Anvelt, kes teadlikult saatis Tallinna tööliised kindlasse surma.

Vabadussõja algades, otsekoheselt pärast Narva langemist, loodi seal Eestimaa Töörahva Kommuuna, bolshevistlik organ vallutatud Eesti alade valitsemiseks Jaan Anvelti juhtimisel. Punaarmee

pealetung edenes bolshevikele soodsalt ja 1919. a. jaanuari esimesel nädalal olid nad Tallinnale jõudnud ühe päevateekonna kau-gusele.

Eesti väiksearvuline ja nõrgalt varustatud rahvavägi oli väsinud alalisest taganemisest, külmast ja puudulikust toitlustamisest ja ta võitlusmoraal polnud kuigi kõrge. Ka Eesti Kommunistliku Kütidi-viisi üksused, kuigi võidukad ja pealetungil, olid viiendaolasest sõ-jategevusest väsinud ja nende üksused langenute ja haavatuete töitu kokku sulanud. Nõuti pidevalt Narvast täiendust — mehi ja varustust (vt. K. Kanger "Mälestusi võitluspäevilt" — K.K. oli 2. Vill-jandi Kütipolgu II pat. komandör).

Kes aga sõjaväe varustamise ja uute üksuste formeerimisega toime oli tulnud, oli Anvelt. Mehed, kes pidanuksid kuuluma rindele, hukusid jõuguti ringi mööda Viirumaad rüüstates, rõvides, arreteerides ja mõrvates. Otsekoheselt pärast Narva vallutamist läks punast tegelestel lahti suur võidu pühitsemise ja kibe viinavõtmise, mis väikesete vaheaeagadega kestis Narva vallutamiseni 19. jaan. 1919 soome vabatahtlike ja eesti rahvaväe üksuste poolt.

Punased suutsid fomeerida ainult ühe varuoodu ja seegi saabus rindele alles siis, kui punaarmee demoraliseerunud üksused olid oma parimas taganemishoos ja mil seegi rood pööras otsa ümber ja "plettsit tagasi Peeterburi poole".

Eesti vallutamise ebaõnnestumise pärast hakkas J. Anvelt vastu sadama rasked süüdistusi Nõuk. Vene Rahvakomissaride Nõukogu poolt ja ühel päeval oli Anvelt eestlaste väerilmetele juures vaikselt kadunud. Ta kerkis pikapeale esile Petrogradis suur-tõukade juhtide kursustel. Selle lõpetamise järel ja patareililoma kompetentsi saavutanud, saadeti ta Pihkva rindele ühe parareil üle-

Alastikultuur moehaiguseks

MIAMI — "Striikimine" ehk ihualasti ringijooksmine on uus moehaigus, millele enmusalt peatset lõppu, kuna see nagu kõik mood, mis on oma tulipunkti jõudnud, hakkavad pärast seda otsekoheselt tuhmuma. Kuid paistab, et "striikimine" on oma tegevusmiski-skaalat laiendanud ning endise alasti ringijooksmise asemel rahvarohkelt tänavail on moehaigus nüüd leidnud tee lavale.

Pianist Van Cliburni äsjasel kontserdil, Miamis Dade County auditoriumis, kus jga istekohti oli välja müüdnud, tormas lavale just sel momendil kui pianist oli jõudnud Choplin "Polonaise'l", kesk-paika, alasti mees, kes kaks korda üle lava jooksis.

Van Cliburn jatkas oma mängu nagu poleks laval midagi erakordset juhtunud. Samasugune lugu juhtus ka äsjasel Kanada rahvusliku balleti etendusel Milwaukee's Don Juani etendusel, kus Rudolf Nurejev tantsis peaosas.

Kui Nurejev sooloosa tantsis, jooksis üle lava alasti noormees, kadus siis lava taha ja jooksis sealt ootavasse autosse. Pärast etendust üles Nurejev, et niisugune ilusa kehaga alasti noormees, võib igale etendusele ainult kasuks olla — publikul on nüüd alasti mõne "striikija" näol midagi pealekauba oodata.

Ei kavatse lahkuda

Eesti Päevaleht andis edasi teate assessor praost Rudolf Kiviranna jutustest Iihavõttepühade ajal, milles ta teatas, et ta ei kavatse lahkuda koguduse juurest. Nüüd on Eesti Päevalehele kogudusest saabunud kinnitus selle kohta ja rõhutatud, et "lahkumisteadetel ei olnud mingit alust".

Praost jätkab omategevust nii omakoguduses, praostkonnas kui ka EELK juhtkonnas. Tedaandes ütleatakse:

Oma otsuse langetamisel jätkata oma tööd suures New Yorgi koguduses, on praost Kiviranna võtnud arvesse paljude koguduseliikmete soove, mis ka väljendatud 1973 peakoosolekul. New Yorgi koguduse õpetaja koht ei olnud veel vakanckesse kuulutatud. Et anda kogudusele võimalust tutvuneda eesti kirikuõpetajatega, kes võiksid kõnealla tulla koha vabaks jäämisel, kutsus juhatus õpetaja ettepanekul New Yorki küllalisjutustajaid.

Leinateged

Saltsjõbedenis suri 17. aprillil Rein Rannamaa, sünd. 18. augustil 1938.

Udvevallas suri 11. aprillil Johanna Jevseev, n-nä Odenberg, sünd. 10. juunil 1887 Leesli. Ta oli endise Tallinna Balti Raudteejaama komandi (Vene val. ajal) ja Tallinna linna aukodaniku Jevseev lesk.

Barsinghausenis, Saksamaa, suri 6. märtsil 1887 Wolfrmann, sünd. 28. mail 1887 Viljandis.

maks uuesti formeeritud Eesti Kuitbrigadi juurde.

Rindel vilbides oli Anveltil kasutada hea sõiduauto — luksus, mida võisid kasutada ainult kõrgemad punaväe ülemused. 1919. a. kevadel Pihkva rindel eesrindele võrdelmsi lähedale sõitnud, pidi J.A. Eesti soomusronglaste desandid kätte vangilangema.

Jaan Anvelti ja ta autojuhi päästid seekord nende kiired jalad, kuid auto langes soomusronglastele saagiks ja seda kasutas Soomusrongide Diviisi ülem K. Parts kuni sõja lõpuni.

Pärast Eesti Vabadussõja lõppu oli J.A. Petrogradi kaitseringkonnas ülem, käis paaril korral salaja Eestis ja oli 1. det. 1924. a. kommunistide mässukatses organiseerijaks ja juhiks. Mässukatses viimases faasis, kui kõik mässumehed kabuhirmus põgenesid, oli Anvelt üks esimesi, kes Balti Jaamast plagama pani.

Ta põgenes mööda raudteed Tel-liskivi läänvale, kus tulistas sur-nuks vastutuleva ja teenistuskohustuse täitmisele mineva mereväeohvitseri kapten-major Sterni. Anveltil õnnestus end Eestis var-jata kuni 1925 märtsini kusagil Põlguinimas, kust tal hiljem õnne-stus pääseda tagasi Venemaale.

Ka seekord võtsid Anvelti vastu rängad süüdistused mässukatses halva organiseerimise, lohaka ja saamatu ettevalmistuse, juhtimise ja sadade ideeliste kommunistide surmasaatumise pärast. Võib öelda, et 1. detsembrile järgnenud päevade jooksul arreteeris eesti kaitsepõltsel eesti kommunistide pö-randaaluse kaadri ligemale 90% -seit — sõjakohtu otsusega hukati umbes 280 mässukatset osavõtnut — ja viieteist aasta jooksul ei saanud Eestimaa Kommunistlik Partei Eestis endale enam jalgu alla. Teist korda oli Tallinna tööliiskond saanud Anveldi tegevuse ja võime-tuse tõttu raskelt veristada.

Silt peale ei märginud Jaan Anvelt enam mingit osa eesti kommunistide juhina. Ta oli end põhjalikult kompromiteerinud. Zinovjev, kes juhtis kommunistide aktsiooni väljaspool N. Venet ja kes oli Anveltile andnud nõusoleku ja toetuse 1. det. 1924 mässukatses (A. kinnituse kohaselt pidi eesti tööliiskond piklialml ootama parajat hetke, et vabaneda "kodanlaste ja

kapitalistide likkest") tahtis Anvelti sõjakohu alla anda desin-formaatsooni ja altdemansise pa-rast.

Teisel pool ründasid teda eesti oma kommunistid H. Põegelmani ja A. Wallneriga esotsas. Seekord pääses ta üle noatera. 1887 kevadel oli aga ka Anveldi vilme tunnike tulnud ja NKVD kuulalaguga "vääristatuna" kadus ka tema "suure puhastuse" masshaudda (Vt. Robert Conquest: "Suur Terror").

"A. hukkus ebaseaduslikult re-pressseerituna, posthumuselt re-habiliteeritud", võib lugeda EN Entsüklopeediast. Hukkamise motiivid on kommunistliku dialektika kohaselt peidetud massidele arusaamatute ladinakeelsete väljendite taha. Anveldi üle kohtu-mõistmise motiivid olid ammu olemas ja Stalini suur puhastus teostas ainult selle, mis juba ammu ootas üldsaatmist. Kuigi talie a. 1938 oli antud Leninil orden "Eesti pealiskomitee olemas tänuks Anveltil tema organiseerimis-võimetuse eest 1918 novembris — detsembris. Paar punaarmee värs- ket pataljoni 1918. lõpul enne soome abivägede kohalejõudmist oleks otsustanud Eesti saatuse ajastul, mil meil oli rohkem õnne, kui me seda kunagi varem võinuksime loota."

JÜRİ REMMELGAS

Jaan Anvelt 90-nda sünnipäeva puhul meenutavad teda tähelepandavalt kõik okup. Eesti ajalehed, kus aga välditakse ütlema, kuidas Anvelt suri, s.o. et ta hukati parteijuhil Stalini kasul. El i märgita lasegi surma aastat (1887). Küll aga sarjatatakse kodanlust, nagu oleks see tema surmas süüdi. Kirjutistes "unustatakse" ära ka Eesti Nõukogude Entsüklopeedias märgitud teada, et Anvelt oli 1924 aasta 1. detsembril ebaõnnestunud mässukatses osaleja juht Eestis. Mõõda-minnes on ainult kirjutistes märgitud, et ta oli "partaitõli". Eesti pörandal end augustist 1921 kuni veebruarini 1925. seega veel viis kuud pärast mässu mahasaarumist. Tema varjupaigast ei märgita aga midagi, kuigi pörandalune eiu kehtis kolm ja pool aastat.

Lisada võib, et Jaan Anvelt pärines Võisiku valla Oorgu küla jõukast mulgitalust.

Insändes till NYMAN & SCHULTZ/NORDISK RESEBUREAU AB

SPECIALRESOR
FACK
103 80 STOCKHOLM 7

Anmälan till esternas Kanadaresa i juni/juli 1974

Käesolevaga registreerin ennast reisiks Kanadasse.

Perekonnanimi Eesnimi
 Address
 Telefon kodus tööl
 Kaasajate nimed:
 1) vanus
 2) vanus
 3) vanus

Soovin sõita: Montreal Toronto
 Alustan lendu reedel 28. juunil Stockholmist Göteborgist
 Tagasilend toimumis päripäeval 21. juulil.

..... 1974

allkiri

Koos registreerimisega tasuta registreerimismaks kr. 200:— isikult Nyman & Schultz/Nordisk Resebureau AB postgirole 2115-4 või bankgirole 700-1340. Talongile märkida "Eestlände Kanada".

Eesti kultuuriajakirjad

Laual lehv, juhuselküt kätte sattunud "Oloni" number aastast 1981 viib mõtted tagasi võitlusele, mida meie kultuurirings on peetud illustreeritud (vahel ka pliidite) kultuuriajakirja olemasolu eest. Võitlus selle mõtte, et ikka jälle satutakse majanduslikesse raskustesse ja ollakse sunnitud ajakirja ilmutamist lõpetama. Võitlus on plikk, sest vanim väljaanne mida võiks kultuuriajakirja eelkäijaks nimetada, saab varsti saja aastaseks.

See on "Meelajahutaja", mis ilmus 1878-87. sellest ajast suurem osa Juhan Kunderi toimetusel. Kaugem saab ilmutada K.A. Hermanni "Laulu ja märgu leht" (1885-98), mis oli tol laulu ja muusikakoorede ajastul keskendunud muusikale, tol aga peale selle (nagu isikliku märgi tõestab) kirjatuuke muudeid kultuurialadelt ja nooliliseid.

1888 läheb leht Hermanni käest ära J.L. Jürgensi kätte ja ristitakse "Rahva Löbu-leheks". Ka siin on mälu järgi lehe siu parem kui nimi eeldaks. Ed. Vildet ilmutab ajakirjas rida jutustusi, tutvustatakse eriti loodusteaduse uemaid saavutusi. Ajalehe lakkamise aeg pole teada.

Suuremad pretensioonid on Lilli Suburgil, kes annab välja 1897-98 ajakirja "Linda", mis peab olema määratud "naistele ja kodudele". 1898 vabab "Postimees" ajakirja oma kätte, selle toimetajaks saab Anton Jürgeid ja ajakiri võtab toepoolse illustreeritud kultuuriväljaande ilme.

Illustratsioonid on selleaegsetelt nimekateilt kunstnikelt, ajakirjas ilmutavad jätkromaaniid on kõrge kvaliteediga (Selma Lagerlöf, Maurus Jokai jt), Enno ja teiste sel andu noorte luuletajate loomingut avaldatakse, ajakiri lakkab ilmumast 1908.

Samaal aastal kohtame esimest eesti pilkealate "Sädemed", mille toimetajaks ja ilmeandjaks on Karl August Hindrey oma juugendlike karikatuuridega ja terava sulega. "Sädemed" ilmutavad pigemat aega kõigist tseusuuriraskustest hoolimata. Ometi oli tsarsi tsenstuur suhteliselt leebe: mäle-

tan ise pilti, kus habemik ja särkipükste-peal venelase kuju trambib mahas eest koole, alikirjaga "Hariduse vaim käib üle Eestimaa" (tegemist oli mingi pealesuuritud koilireformiga). "Sädemed" elustatakse iseseisvusajal korduvait talle tuleb paarteesse ja vöistieja Tallimmas "Krati" näol.

Edasi kohtame juba kirjanike-rühmitustes perioodilist albumeid ja ajakirju. Kuna need on öieti teise-laadilised ja nendest mitmes seesse juttu ömud, siis registreerik-sime lühidalt. Nooreestlase väl-jaanne enne rühma debüteerimist "Kiired" I-III (1901-02) Gustav Suutsu toimetusel. Noor-Eesti al-bumid I-V (1903-15) ja Noor-Eesti ajakiri (1901-11) — mida peate 1905 aastat lõmetatset suurel määral maapaolased Tuglas ja Suits. "Siuru" albumid I-III (1917-19).

Iseseisvusaja algaastail jätukub rühmade väljandeid. "Tarapilla" ilmutab 1921-22, enne seda katsub Tuglas välja anda noor-estistiitili-tili ajakirja "Tö" (1919-21). Pi-keinat aega püsib kultuuriajakiri "Odames" (1919-28), mida toimetab idealistlik samanimelise ki-jrastuse omanik ja siurulaste trük-tastaja Carl Sarap. Berlinilist trük-takse (saksa inflatsioonitõttu soodsates tingimustes) illustreer-itud kultuuriajakirjad "Agu" (1922-26) ja umbes samaaegne "Aeg".

1928 näeb ilmalvagust ja Eesti Kirjanike Liidu häalekandja "Looming", mis praegu ainsama ilmutab kodumaa edasi sama nime all. "Looming" pole illustreeritud ja ta saab riikliku toetust. Ajakir-ja öid meie lähemad naabrid tüht kadetad, taolist neil ei ömud.

Uus "rühnak" illustreeritud kul-tuuriajakirjade poolt toimub kol-me-kümnenadeti aastatel, Georg (hiljem Yrjö) Naelapea hakkab Tartus välja andma ajakirja "Oloni", mis eriti algaastail on väl-lismuseit ja siisut kõrge tasemega, see ilmutab Tartus aastani 1933 ja algab üuesti ilmutist Tallinmas 1935. "Olonile" sekundeerib "madalamal plaanil" 1936 ilmuna näkanud "Nädalaplüdis", mille eesk-juksjuks ilmselt "Suomen Kuvalehti". Kõrgemal kirjandus-kul-tuurilisel pinnal hakkab Tallinmas Henrik Visnapuu toimetamisel il-mumma 1937 "Varamu", mõeldud muuhulgas ka nn. tartuvalmuilise "Loomingu" vöistiejaks.

Loetmata on siin öhtrad kunst-i, teatri- ja muusikaajakirjad. Saksa okupatsioonil ajal ilmus kaks albumit "Ammukaart" (1942-43).

Paguhuses pole puudunud kat-set, anda välja illustreeritud kul-tuuriajakirja. Seda tähistab "Kõ-dukolde" ilmutumine 1945-46 Roots-is, 1961-64 Kanadas. Saksumaa laag-riolutkorras anti välja völmuseit kohati lukuslukku ajakirja "Kau-ge kodu" (1946-47) ja selle jätkuna mitmekeselt "Our Life" (1948).

Rootsis ilmus 1949-50 rohkem ajavitelline "Vikerlane". Jälad alla saavad öksi kirjandus-kunsti-lised ajakirjad, mille eelkäijaks on stsensileeritud Tuulisuil rühma väl-jaanne "Söna" (1948-50, 1956),

Saksumaal ilmutud albumid "Koguja" I-II (1948) ning Soomes-Rootsis ilmutud "Eesti Looming" I-IV (1944-46). 1950 hakkab Rootsis ilmutama B. Kangro toimetusel "Tullimuld", 1958 "Mana" (alguses Rootsis I. Grunthall toimetusel, aastast 1965 Kanadas H. Grabbi toimetusel).

Kodumaa! on edasi ilmutud "Looming", mis on iseseisvuse-ajaga vördeldes tegeva poliitilise pitseriga. Teistest väljandest vastavad kultuuriajakirja nõuetele kaks — "Noorus" ja "Kultuurie-lu". Ajalehe kujul ja formaadis ilmutub "Siir ja vasar" langeb öieti selle esituse raamidest völja.

Niisil on meil peagu alati önud mingi illustreeritud kultuuriajaki-ri, kuigi kõik on vöeldunud majan-duslike raskustega. Ühe kadudes on teine jälle ilmutud.

Mida sisaldab siis too juhuselküt kätesatunud "Oloni" number aastast 1931?

Selles on luuletus Marta Kuuselt, proosakatked August Mägilult ja Konrad Vooreseilt. Jaan Vahtra ju-tustab sarjas "Rännakuid Võru-maas!" (mis hiljem ilmus eriraa-matuna) koomilistest ehalkägust sajavanduvahetust. Gustav Suits kirjutab temale omases esseisti-lkus stiilis PEN-klubide konverent-sist Hollandis. Rudolf Leita es-seistiikus artiklis räägustesse hingestatuul Tallinma Toompea arhitektuurilpidil, parandamisest, tuues eeskujule mõningaid Prant-susmaa keskaegseid linnu, peal-kirjaks on "Pealinnu kroon". Aja-looliste romaaniid autori Andres Saal puhul on pikem mälestuskir-jutus J. Tõntsult pildidega. Saal töötas Jaavas ja elas viimased ölu-aastad Kalifornias. Tuntud luule-tajaja-amatööer Ferd. Karlson on kirjutanud rahvaluule vormis pro-loogi Artur Adsoni näendilise "Lauluisa ja kirjanetsil".

Lühematest artiklistest vöib ni-metada Joh. Aaviku tempera-mesest seisukohavöitu "Mötteid rahvusküsimusest ja rahvustun-dest Eestis", Juhan Vasari kirju-tust "Eesti sugukuna uurimise ölesannetest". A. Soom tutvustab Lavretsovi nimeilist Narva linna-muiseumi. A. Meri ironiseerib "proletaarsete kunstideadilide" üle. Pühitsetakse maalnikunstnik August Janseni 90-dati sünnipäeva.

Jakob Aunver räägib soome-estil kirikuõppeajate konverentsist, märgitakse Eesti Karkusliidu 25-aasta juubelil pildidega meie täht-samatel karkustegelastel (M.J. Elsen, Villem Reiman, Villem Ern-its).

Joh. Aaviku keelenuriga lelame ajakirja viimasel leheküljel. Kõik artiklid on öhtralt ja maitsekalt il-lustreeritud, peale selle omatete reproduktsioone meie kunstnike töist.

"Oloni" numbrid — kui need siin kätte saaks! — moodustavad väga elava, huvitava ja kohati selkade pinna alla tungiva kultuurikrooni-ka. Ar-gi.

Leinateated

New Yorgis suri 20. aprillil Niko-lai Kött, sünd. 12. märtsil 1900 Aaspere vallas.
New Yorgis suri 20. aprillil Helmi Telling, n-na Antik, sünd. 23. seppembril 1888 Äksi kihelkonnas.
Hobokenis New Jersey osariigis suri 19. aprillil Edward Piibe, sünd. 24. veebruaril 1904.
Tallinmas suri 13. aprillil Reet Lohuaru, sünd. 3. aprillil 1906 Tar-tumaa.

Londonis, Kanadas, suri 21. ap-riillil Erich T. Vildt, sünd. 3. juunil 1891 Tallinmas.

Ühendriikides suri 8. aprillil Aleksander Klein-Keston.

Tallinmas suri 21. novembril 1973 Meida Tõnismäe, n-na Vinkmann, sünd. 2. märtsil 1931 Toornas.

East Hartfordis, Connecticuti osariigis, suri 13. aprillil Adolf Viil-u.

New Yorgis suri 14. aprillil Jaan Pärna, sünd. 13. mail 1900 Häade-meestel.

Hartfordis, Connecticuti osariig-is suri 13. aprillil dipl. ins. Adolf Viilu, sünd. 13. aprillil 1902 Viru-maal.

+

Tublil eestlast, armast

Arvo Palmisto't

mälestavad leinas

VOLDEMAR KAJAK
perekonnaga

KARL KARINEEM
abikaasaga

ARNO KASKNEEM
perekonnaga

ERICH KESKÜLL
abikaasaga

KARL KIROTAR

MEERI KIVISRAND
lastega

MARTA KLAAR

MARI KORJUS

EDUARD LANDSMANN
abikaasaga

ILMAR LILLSAAR
perekonnaga

KSENIA MIKMAN
tütrega

ASTA OKSMAN
lastega

HELMIRE ONG
perekonnaga

OSKAR OTS
abikaasaga

ERICH ORVISTE
perekonnaga

EVE PAAVER

ADELE JA RUUT
PAGLANT

HELDUR JA ENDLA
PFTERSOO

ALIDE PUSKAR

BERNARD SMIT
perekonnaga

HERBERT TOOM
abikaasaga

KAINO VENNULA
perekonnaga

ALEKSANDER VROOMAN
perekonnaga

+

Armas abikaasa, isa, vanaisa
ja vend

Arvo Palmisto

Sünd. 21.4.1903 Eestis
Surn. 3.5.1974 Alingsås

Mälestavad vaikes leinas

ABIKAASA
LAPSED ja LAPSELAPSED
ÖDE ja VENNAD Eestis

Matusetalitus toimub Nolby
kabelis laup. 18. mail kl. 11.

+

Tublil kõgmeest, tõsist eest-last,
Kõguduse Alingsåsis
pihtkonna kauaaegset esi-meest

Arvo Palmisto't

Sünd. 21.4.1903 Haljalas
Surn. 3.5.1974 Alingsås

mälestavad sügavas
kurbuses

**EELK GÖTEBORGI JA
LÄÄNE-ROOTSI KOGUDUSE
JUHATUS JA NÖUKOGU**

ÖPETAJA

+

Kallist kaasmaalast

Voldemar Sülla't

mälestavad leinas

PEREKOND RÖMDEL
ERNST INDRIKSON

+

Ustavat rahvuslikku kaas-võitlejat

Arvo Palmisto't

mälestavad kurbuses ja
tanumeeles

**ROOTSI EESTLASTE
ESINDUS**

**EESTI PÖLLUMEESTE
KOGUDE ROOTSI
ESINDUS**

**EELK GÖTEBORGI JA
LÄÄNE-ROOTSI KOGUDUSE**

ALINGSÅSI PIHTKOND

ALINGSÅSI EESTI SELTS

**ALINGSÅSI
PÖLLUMEESTE KOGU**

**REE ALINGSÅSI
TOIMKOND**

Parasiidid Venemaalt

NEW YORK (EPL) — Teadetele, et rootsi sportlased on Venemaal saanud kõhuparasiidi (soolkmed), ilmeandnud ka ameeriklaste appiihüte: sajad ameeriklased on Venemaa hotellide kraanidest vett juues saanud endale kõhtu parasiti-ide infektsiooni, mida on vöimalik ravida ainult vastavate eriravimi-tega.

Ühendriikide ekspert dr. M. Wolfe mainib, et parasitid pole tekitatud kõhuhäired on võtnud 1970.a aastast saadik N. Liitu kü-lastanud ameeriklaste hulgas ko-hatu ulatuse. Hälguise tunnuseks on alakaha krampbid, pikaajaline kö-halahtisus, suur kaalu kaotus, vä-simus ja pöörtused.

Toronto - Kanada

Ingliskeelne arsti perekond (proua eestlanna) soovib ab-i-list laste juurde (2 ja 3 a. vanad) ning kergematele ma-japidamistödele öheks aastaks alates 1. juulist 1974. Kor-ristaja kaks korda nädalas.

Oma ruum, vanituba ja TV Aiguspalk \$ 150.— kuus. 1½ päeva nädalas vaba.

Vast.: Mrs A. N. Hodes,
10 Stoney Brook Ct, Thornhill,
Ont., Canada.

Organisatsioonide kongress a. 1975

Eesti organisatsioonide kon-gress Rootsis toimub tuleval aastal. Kongressi kokkukutsumise ot-sustas toimkod koosseisus Hein-rich Mark, Tarmo Oja, Ahti Pae ja Valter Tuuli, 1975-a. organisat-sioonide kongress on järjekorras kolmas.

Kongressi toimkod on koosta-nud kongressi esialgase päeva-korra, mis on saadatud eesti or-ganisatsioonidele Rootsis seiskoha-vötmiseks ja täiendusettepanekute tegemiseks.
Organisatsioonide vastused pal-utakse saata hiljemal 15. juuniks 1974 aadressil: OK toimkod, Eesti Komitee, Walling, 3/4, 2 tr. 111 24 Stockholm. Kul mõni organisat-sioon ei ole kongressi esialgset päevakorda saanud, siis palutakse

selest kohe teatada öalitudoodu-d aadressil.

III eesti organisatsioonide kon-gressi esialgne päevakord on järgmine:

1. Rahvuslik kasvatust, noortetöö ja organisatsioonide järlekas.
2. Eesti kultuuri probleemid.
3. Eesti õhskond Rootsi uue mino-riteedipoliitika taustal.
4. Organisatsioonide koostöö ja tegevuse koordineerimine.
5. Eestlaste kapitali suunamine rahvusliku tegevuseks (Eesti Majad ja Eesti Kodud, testamen-did, fondid, siisatused jm.)
6. Aktuaalsed välispoliitilised probleemid.
7. Eesti Päevad (II Ülemaalmsed Eesti Päevad Baltimores ja völmaste selgitamine Eesti Päeva-de korraldamiseks Rootsis).

Leinateated

+

Vaikselt igavesele unele lah-
kunud kallist isa ja vanaisa

**Jakob
Kuldassar't**

Sünd. 3/5 1902 Hiiuemaal
Surn. 6/5 1974 Göteborgis

leinavad kurbuses

**VALVE, VAINO, VIRVE
JUNDO ja HELI
perekondadega**

Matusetalitus toimub reedel,
17. mail kell 15 St. Matteuse
kabelis Västra kalmistul.

+

Armas abikaasa,
isa ja vanaisa

**Valdu
Rannaleet**

Sünd. 28/5 1902 Helmes
Surn. 5/5 1974 Uppsalas

Sügavas jeans

**WALLY
LEO ja SAIDA
ANNE, JAAN ja LENA**

Matusetalitus toimub teisi-
päeval, 14. mail kell 15.00
Stillhetens kabelis Uppsala
kalmistul.

+

Unustamata kallist ristiisa,
head onu, sõpra ja armast
kaasvõitlejat

**Valdu
Rannaleet'i**

leinavad

**JUHAN KORBI
KARIN STRANNERYD
ARNOLD KORBI**

EELK KIRIK

STOCKHOLM: Peapliiskoplik kog. emadepäeva jumalat. Jakobis 12/5 kl. 14, kog. õp., oreili H. Klisk, solist Anders Grosenius, laululehed.

BORAS: Carolis jumalat. 12/5 kl. 15, õp. Kodres, laulur.

GÖTEBORG: Gbg-Lääne-Rootsi kog. emadepäeva jumalat. Kristiines 12/5 kl. 14, õp. Kool, oreili PG Strömberg, laululehed.

GÖTEBORG: Ev. Lut. Gbg kog emadepäeva jumalat. 12/5 kl. 14 St. Paulis õp. Wilund, oreili L. Lindblom, laululehed. Pärast emadep. koosv. kog. majas Stockholmsg. 14/16.

HALMSTAD: Olaus Petris emadepäeva jumalat. 11/5 kl. 14, õp. Kool, oreili B. Ström, laululehed. Pärast kog. ruumides emadep. koosv. kohvilausa.

Rootsist. . .

Algus lk 1

nitamisele Toetusfondi juhataese poolt.

Rootsisis olid Jüri Lellepi sti-pendiadiaadid järgmised:

ANU BLUNT, doktorand Sockholmi ülikooli juures statistika alal, lõpetas ülikooli 1971. Eesti Skautlike Noortemalva sekretär, Eesti Noortetöö noorte-instruktor.

HANNUS ESTRA, valmistub Stockholmi hambaarstide üli-koolis hambaarsti kutsele. Skaudijuht, Stockholmi Eesti Osakonna laekur, REE esindus-kogusaadik ja Noorsootöö kom-
misjoni liige. Akad. kuulub korp. Frat. Esticasse.

MARE-LY GERING, õpib hambaarstiks Mõlmö hambaar-
stiliikoolis. Kodukoht Västerås. Laidis eesti üliõpilaskonna ekre-tär, Eesti Üliõpilaskond Rootsisis abiesimees. Akadeemiliselt kuu-lub korp. Filiae Patriaesse.

HELENE LAAN, õpib Uppsala õpetajate ülikoolis ja samal ajal eesti keelt Uppsala ülikoolis. Te-gutsenud gaidluses ja üliõpilas-kondades, Kassari rahvatantsija.

RAIMO RAAG õpib Uppsala ülikooli juures soomeugri keeli (peaaeine eesti keel). Õpetanud Uppsala eesti täienduskoolis, te-gutsenud skaudina, Uppsala eesti üliõpilaskonna abiesimees.

SILJA REBANE õpib Stockholmi Kaubandusülikoolis ma-jandusteadust. Gümnaasiumi lõpetamisel võitis ülerootsilise prantsuskeelse kirjandute võistluse ja oli Pariisis prantsuse riikliku kultuuriinstituudi külal-
seks. On kuulunud Balti Insti-tuudi teadusliku konverentsi se-kretariaati.

+

Armast

**Valdu
Rannaleet'i**

leinavad kurbuses

**LEIDA ja JAAN
LEPIK
KLAUDIA ROONEMAA
JUTA ja ARTUR
ROHUSTE**

UPPSALA: Mikaelis emade-päeva jumalat. 12/5 kl. 16, laulule-hed, solist U. Raiend. Pärast kog. õhtu Eesti Kodus, teenib praost Anuver.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 12/5 kl. 11 liturgia, Sa-maaria naise pp., teenib ülempr. Nael.

SOOME ORTODOKSKIRIK

ESKILSTUNA: St. anna orto-dokskabelis õhtuteen. 11/5 kl. 17 ja 12/5 kl. 10 liturgia soome ja rootsi k. samas, Haleniig. 1. Teenib ülempr. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23 jumalat. 12/5 kl. 16, kohal, vennad.

STOCKHOLM: Eesti Nellpühi Kirik, Brävallag. 11, 12/5 kl. 11 emadepäeva jumalat. Ja püha-päevakooli suvepidu. Esinevad lapsed, koor ja kvartett. Kohvi-laud. 14/5 kl. 19 palve- ja piiblit.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, juma-lat. 12/5 kl. 14. O. Loogna.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyr-kog. 8 B jumalat. 12/5 kl. 11, K. Verend, solist H. Viilsaar.

ESKILSTUNA: KFUM/ Krieb-sensg. 13 valmuik lauluõhtu 11/5 kl. 18, allan Laur.

ESKILSTUNA: Elimi kapellis, Haleniig. 2 jumalat. 12/5 kl. 11 O. Targama.

Käbi Laretei dirigeerib

Käbi Laretei on solistiks Stockholmi Kammerorkestri kontserdil Bredängeni koolis pü-napäeval, 12. mail kl. 19.30.

Esmakordselt on ta ka tegev dirigendina, juhataedes saate-muusikat Händeli kahele tshello-le kirjutatud kontserdile.

Härna Meisner-Kruusi, põline haapsalulane ja läänlaste kokku-tulekute korraldajaid, tähistas Stockholmi-Farstas esimesel ke-vaõpühil oma 50-aastast sünni-päeva.

Jüri Piirile ja tema abikaasale Ingallillele sünnis Stockholmis poeg.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat, 12/5 kl. 11 V. Kubja.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 11/5 kl. 18.30 kog. tund ainult liikmelle. 12/5 kl. 15 jutlus, solistid, koor, pünapäevakool, Kolmapäeviti kogu-palvetumid Jonsereis ja Helsingenis.

GÖTEBORG: Linnea-kirik, Linnög. 35, jumalat. 12/5 kl. 11, H. Rohla, KFUM, Parkg. 11 palvet. 11/5 kl. 15 ja 15/5 kl. 13.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 12/5 kl. 13, H. Viikholm jt. Betania, Bräddg. 54 palvet. 11/5 kl. 17, kõnet-laulu heil-lindit.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Osakond

Teispäeval, 14. mail kell 19 lä-heme Stockholmi-derbit (AIK-DIF) vaatama. Sinul, kei veel pile-tit ei ole, helista tel. 29 69 65 Heige Laasile pünapäeval kl. 14 – 16.30.

STOCKHOLM

Ettevõtjate klubiõhtu

Eesti Ettevõtjate Ühingu Rootsis traditsiooniline klubiõhtu toimub esmaspäeval, 13. mail kell 19 Eesti Majas. Käsitlemisele tulevad ak-tuaalsed küsimused enne suve ja tööstuspunkust. Kõik klubi liikmed ja külalised on tereitud!

Katrin (n-na Lanter) ja André Hufticril sünnis Stockholmis tütar.

Eik Järvi, Kanadas Ontario viinamonopoli veinide ekspert, sõitis Kanada veinimajatsjate grupi juhina Itaaliasse, kus tutvutakse selle maa veinitööstusega ja vii-namarjade produktiooniga.

Nüüd see tuleb!

Tänavu on selles kergem leida. Tänu üleminekul *eesnimede asetusele tüüli-asetuse* asemel ja *uuele layoutile* andmestiku osas. *Raalitehnika* abiga on sellega toime tulnud.

Sa peaksid saama oma eks. hiljemalt järg-nevatel aegadel:

Juuni alguses

Siselinn, Djursholm, Enskede, Farsta, Han-den, Hanviken, Lidingö, Lännersta, Mälar-höjden, Saltsjöbaden, Spånga, Sundbyberg, Tullinge, Tyresö, Vendsjö, Årsta ja Appel-viken.

Juuli alguses

Drottningholm, Huddinge, Hässelby, Norrviken, Roslags Näsby, Solna, Storängen, Tureberg, Ulriksdal, Viggbyholm, Älta, Tångby ja Örby.

Kuuvaetus juuli-august

Uiejäänud piirkonnad.

Uus jaotusemeetod:

Et vältida ebamugavusi nendele, kes peavad saama oma eksemplari puhkuse ajal, kasu-tame erilist jaotusemeetodit. Edaspidi aval-datavas kuulutuses informeerime sellest lä-hemalt.

Stockholmi kommuunis võtab vanad kõited oma hoolde gatukontoreti entreprenöör Trä & Papper AB. Sama menetlust kohaldatakse ka mujal.

Et tegemist on Stockholmi telefoniraamatuga 1974, oled vist juba taibanud.

See on informatsioon Stockholmi sidepiirkonnast, Informatsioonitjänsten!

